

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XXI. ÉVFOLYAM, 1. (116.) SZÁM —

A Maros holtága Pécskánál

(Bodó Judit felvétele)

A R A D
2017. február

KÉPEK A CSIKYBÓL

Nagy siker volt a 3. A és a 4. osztály előadása

Az elsősök karácsonyi ünnepségén

Színpadon az 5-7. osztályosok

A 7-8. osztályosok is várták a karácsonyt

Csiky Gergely is készült a karácsonyi ünnepségre

Vékony Zsolt református lelkész és hitoktató gitárkíséréssel flashmob a szünetben

Előkarácsony a tanárban

Az Erasmus+ Európai Expressz pályázat keretében az elemisták ízelítőt kaptak a fazekasság mesterségéből

Tartalom

Juhász Béla: <i>Tél volt</i>	1
IRODALOM, MŰVÉSZET	
Böszörményi Zoltán: <i>A titokról</i>	2
Bencze Mihály: <i>Arad mindig marad</i>	3
Dr. Perneki-Simonsits István: <i>Mikor hetvenedik az ember</i>	4
Ódry Mária: <i>Szóróványban II.</i>	4
Arany-Tóth Katalin: <i>Kéretlen</i>	5
Grosz László: <i>ha szemedbe...</i>	5
Szabó Péter: <i>Itt...</i>	5
Fekete Réka: <i>Boldog séta januári órában</i>	6
Juhász Béla: <i>Különös temetés</i>	7
Radnai István: <i>Láncaltapas reggel</i>	9
Nótáros Lajos: <i>Arad marad (VII/7.)</i>	
<i>A román kérdés</i>	10
Jámborné Péterszabó Ilona: <i>Eszméktől a vérpadig (3.)</i>	12
Dr. Vajda Sándor: <i>Perecsényi Nagy László író, költő munkássága a nemzeti öntudat megerősítéséért (I.)</i>	15
Vajda Anna Noémi: <i>Az ember drámája (1.)</i>	17
Ujj János: <i>Megünnepeltük a magyar kultúra napját – Kiosztották a Kölcsey-díjakat</i>	18
Juhász Béla: <i>Tavaszt barkácsoltunk decemberben</i>	20
Köteles Nikolett: <i>Csepp a tengerben</i>	21
Simpf Angelika: <i>Bepillantás (2.)</i>	21
HITÉLET	
Horváth Csaba: <i>A farsangi maskarádé margójára</i>	22
Matekovits Mihály: <i>Minorita anekdoták (2.)</i>	23
MEMOÁR	
Tatár Etelka: <i>Chicagói levél – Felvillanó, kedves emlékeim</i>	24
Dr. Markovics Radmila: <i>Nem történt semmi</i>	26
Regéczy Szabina Perle: <i>Szemek tüzeiben (V.)</i>	27
OKTATÁS	
Tóthpál Renáta: <i>Újabb állomás az Európai Expresszen: Görögország</i>	29
Koreck Aladár: <i>Sztálin és az aradi diákok</i>	31
ÚTINAPLÓ	
Csotó Nagy Mária: <i>Bocsánat, Mallorca!</i>	32
HELYTÖRTÉNET	
Siska-Szabó Zoltán: <i>Régi és új Arad (6.)</i>	34
KERESZTREJTVÉNY	
Brittich Erzsébet: <i>Tájainkon élt 475 évvel ezelőtt</i>	35
HUMOR	
Puskel Péter: <i>Anekdoták térben és időben</i>	36
Kövér Péter: <i>Ó, Rómeó, miért vagy te Rómeó? Már úgy értem, vektoriálisan, persze!</i>	37
Kurunczi Mária: <i>A névnap</i>	39

TÉL VOLT

Elszoktunk a kemény telektől. Ellustultunk. Elhittük a felmelegedést.

Azt gondoltuk, már nem történik semmi különleges. Pedig történt. Új kormány az országban, új elnök Amerikában, igazgatóváltások iskoláinkban...

Gyerekeink alig vették észre a változásokat. A régebieknél keményebb telet, meg a többit. Akinek szűk a múltja, kevés az emléke, a tapasztalata. Nem érzékeli a különbségeket. És ez nagyon-nagyon jó dolog.

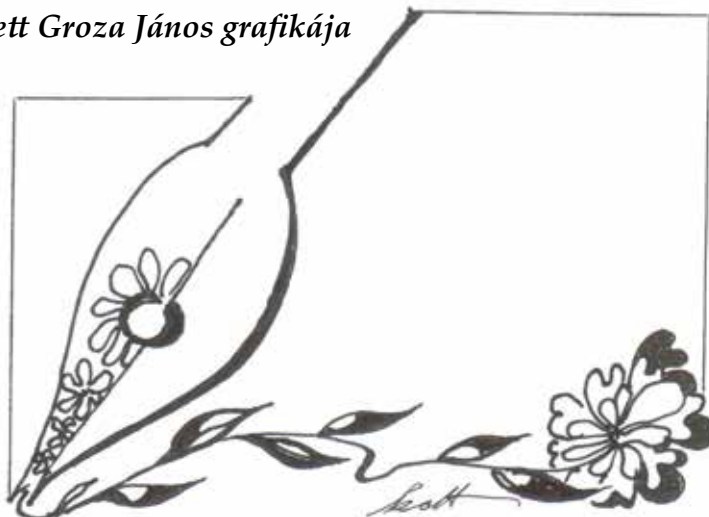
Gyermekeink, unokáink már a kvantumfizika törvényei szerint élnek. Nem is gondolnánk. Számukra a múlt, a jelen és a jövő egybeolvad. A jelenben élnek, tanulnak, sportolnak, gondolkodnak, játszanak, dalolnak, pötyögtetik az elektronikus játékok botkormányának gombjait, építik a legócsodákat. Boldogok.

Miközben mi, felnőttek, régi motorosok rettegünk a közelgő kisbolygóktól, a globális felmelegedéstől, az atomháborútól, a gyilkos járványoktól, a tudomány viharos ritmusban történő fejlődésétől. Félelemmel követjük a médiában a svájci nagy részecskegyorsító felől jövő híreket, és bedőlve a katasztrófaelméletek terjesztőinek, izgalommal figyeljük, mikor fog a részecskeütköztetések nyomán olyan fekete lyuk születni, amely elnyelheti egész világunkat. Izgulunk, mert nem ismerjük az igazságot: két nehézion ütközésekor keletkező energia nem nagyobb, mint egy szúnyog szárnyának mozgási energiája repülés közben. Ennyi energiától nem alakulhat ki mindent elnyelő fekete lyuk. Ezt határozottan állítják a fizikusok.

Tél volt. Kicsit keményebb, mint a mostanában megszokottak. De bármit állít a kvantumfizika, a tél után – mint már annyiszor – tavasz következik.

Juhász Béla

Kettő Groza János grafikája

Böszörményi Zoltán

A TITOKRÓL

Nem birtokolni akarom
a valamit,
csak megsimogatni fejét,
lűktető ereit,
kezembe venni
ernyedő karját.
A remény testében
s enyémbe is ugyanaz
a türelem bujkál:
a semmi léte,
a szédület.

Aki tisztán lát,
az átmenetek, a látszat
szimbólumai ellen keserűen lázong.
Sorsa nem méltó irigylésre annak,
aki mindenütt lenni akar,
foglya a dicsőségnek,
szónoka az önelégültségnek,
rebellis szolgája az akaratnak.

A valóságot miféle titok nyomja,
ha az soha fel nem tárja
a szabadságot,
mely benne robotol?

Szunnyadó ész,
melankolikus tudat,
szórd szerte a világban
látványaidat.

FRITZ MIHÁLY ALKOTÁSA

200 ÉVE SZÜLETETT ARANY JÁNOS

Az emlékérem előlapja

Az emlékérem hátlapja

Bencze Mihály

ARAD MINDIG MARAD

Felszántott homlokú ősök szemében búzakalászkok,
Királyt vakító főurak, hitetlen zsoldos íjászok.
Idegen papok irtják ősi múltam, és a fenevad,
Népem azért is jövőt épít, így megszületett Arad.

Elfogy a hit, felgyúl a csend, egy kontinens vérben ázik,
Mit ér a törvénykönyv, ha Nyugat csak elvekről pofázik?
Mongolok pusztítják a környéket, a nép is elszalad,
Erős a vár, összetart, így újjászülethetett Arad.

Bakócz Tamás nem lett pápa, a Nyugat újra elárult,
Így Dózsa serege a várba nem imádkozni vonult.
Menyasszonyfehér lett a rét, a lét újra sárba ragad,
A szivárvány is papírsárkány, mégis felébred Arad.

Kivágott erdők jegygyűrűjét elhordta a vad porta,
A vár is elpusztult, a török sem örök, de az átka,
Száz évig tartó iga, azt hittük, örökre így marad,
De Rákóczi szabadságot hozott, újjáépült Arad.

Jött az ördög anyja, az osztrák, és elárult a Nyugat,
Labancvarjak lepték el a várost, kóbor kutya ugat.
Maros partján új vár épül, királyi várossá dagad,
Régi mesék piacterén zakóba öltözik Arad.

Toronymagas szabadságharc, láthatja az egész világ,
A cár is megkívánja lányainkat, kardja belénk vág.
Ahol világosság volt, most a koromsötétség marad,
Osztrák sas a városházán, gyászruhában remeg Arad.

Ma mindenki vértanú, tábornokok és közkatonák,
Jaj a legyőzötteknek, ezt már nem látja a nagyvilág.
Az egykori sétányon bitófák, gránitkereszt hasad,
Túlélőknek Magyar Golgota lettél örökre, Arad.

Deák kiegyezett önmagával, így lett világváros,
Sok új szobor közt fogócskázik a pap és a plébános.
Békeidők elaltattak, Kossuth intése még marad,
Jött egy átkos Trianon, már száz éve, hogy vérzik Arad.

Horthy fehér lovát eltérítette a bécsi döntés,
Nem ért a városba, de a hadseregnek szólt a töltés.
Németek és oroszok, ha haderőtök otthon marad,
Szabad lenne ez a város, gyémánt kristály lenne Arad.

A nyelvcsere már kibírta, a sok izmust még heveri,
Zsivány a tulajdonos, lakosságát folyton keveri.
Hagymakupolákkal árasztja el, templomunk nem marad,
Megsemmisíteni népemet, ezt akarja ma Arad.

Ember tervez, Isten végez, itt a tolvaj, hol a tolvaj?
Rossz a lelkiismerete, nagyhatalmak fején a vaj.
Változik a világi rend, békés jövő felé halad,
Idegen érdekek miatt, lassan kiürül ma Arad.

Új tavasz jön, kisarjad az ősi gyökér, kék lesz az ég,
Akik feldaraboltak, utoléri őket is a vég.
Teljenek meg az óvodák, az iskolák, hitünk marad,
Örömdá zeng az utcán, otthonom lett újra Arad.

(Csernátfal, 2016. december 28.)

Dr. Perneki-Simonsits István

MIKOR HETVENKEDIK AZ EMBER

Mikor hetvenkedik az ember,
A nosztalgia feszíti lelkedet,
Fakuló fényképalbumokban
A múltunk mond rólunk ítéletet.

Mikor hetvenkedik az ember,
Sokszor hézagossá az éjszakai alvás,
Reggel bizony fáradtan ébredsz,
Délutánra marad egy picike pótlás.

Mikor hetvenkedik az ember,
Egyre csak gyorsul az idő,
Most már a múlt is becsülőd,
Mert rögtön jön a következő.

Mikor hetvenkedik az ember,
Sűrűsödnek a nyavalyák.
Gyakrabban járod az orvost,
Szaporodnak a pirulák.

Mikor hetvenkedik az ember,
És az unokák is elhagyják a fészket,
Csak ekkor veszed valóban észre,
Mily gyorsan múlik e rövidke élet.

Mikor hetvenkedik az ember,
S barátból is kevés van már,
Ideje lésszen a számvetésnek,
Mert valaki, valahol tereád vár.

Szeged, 2009. szept. 2.

Ódry Mária

SZÓRVÁNYBAN II.

(Mint akit ide szórtak, ebbe a földbe)

Mint akit ide szórtak, ebbe a földbe,
– ha meghalok, csakis ez a föld föld be,
ahonnan indul millió hajszálgökökér.
– Mit ér
az ember itt, ha magyar,
még mindig magyarul beszél,
nem fújta el szavát a kósza szél,
sőt szavakat gyűjt,
mint műgyűjtő, ki féltve őrzi kincsét,
szavakkal tölt meg padlást, pincét
– mint édes bort kóstolgatja sorra –,
s nem tudhatja, mi lesz majdan a sorsa,
de most még közvetít hitet, szerelmet,
hazát –, s hogy mit ér mindez odaát,
nem tudhatom,
de azt igen, másnak csak „térkép e táj”,
nekem – itt maradni
szórványban,
szórt fényben – muszáj.

Arad, 2017. január 22.

Tájkép szórt fényben (Ódry Mária tusrajza)

Arany-Tóth Katalin

KÉRETLEN

Hallgat az éjben a susogás,
benne tükröződik a csend.
Szívem lüktető vágykalapács,
mit közöny tart meg idebent.
Közöny a szó,
közöny a tér,
büszkeségem
semmit se kér.
Bennem hallgat
az akarat,
és kanalat
emel az étvágytalan élet.
Duzzadó hiányból dagaszt
csak egyszer kíváncsi étet.
Adja s megvonja ugyanazt.
Nehéz a váll,
nehéz az ujj.
Lehunyt szemem
látni tanul.

Grosz László

HA SZEMEDBE...

ha szemedbe nézek, mélyen,
múltad magával ránt, érzem,
oly sok kedves s fájó emlék
csak tetézi lelkem terhét...
ha szemedbe nézek, öröm,
ifjúságunk visszaköszön,
rögös útra együtt lépve,
boldogság a jövő tétje...
ha szemedbe nézek, látom:
viszonzva rajongásom,
s karöltve, bár reszketegen,
átvergődünk gödrön-hegyen!

Szabó Péter

ITT...

(BEVEZETŐ EGY PRÓZAI ÍRÁSHOZ)

Tegnap aránylag drága Portugiesert vettem, de most olcsó Glédát iszom (ez a jobb...) /olasz bor.../ Nehezen búcsúzom a várostól, pedig indulnom kell... összecsomagolni, jegyet venni, ki tudja, mi vár rám... Már nem öröm ez a sok utazás, ott szülőföldem, itt fiam..., egyik sem ragaszkodik túlzottan hozzám, melyik a jobb... tudom... azt is, kihez ragaszkodom... mi maradt meg fontosnak még mindig..., de most csendesen búcsúzkodom a várostól, ettől a közömbös óriástól... (és a borom iszom). Nemsokára indulnom kell..., de még ezt a pár sort egy cetlire lefirkantom:

megöregszem... majd
magamra sem ismerek...
vagy mittudomén...

sirály-fellegek...
szép szemükben a bánat... –
folyón át szállnak

ősz esőben
tétován időznek csak...
– ázik itt minden

Itt még a számat járja a bor savanyú „párlata”..., lehunyt szemmel „nézem” a hazahurcolt „vázlatot” – ... az „eredetiség”? –, ki tudja, hol jár, járta, járja a szívemből szakadt országot...

Ismét utazom..., ... szép volt a lány, és szép akkor is, azért is, ahogy ott aludt..., épp velem szemben ült le (még az elébb..., – álma mély volt, és a szája csöppet rándult), (nemrég a szemét figyeltem, és az arcát néztem kutatón..., nagyon zavarhattam...), (amikor elaludt...) (Néztem, mert volt rá időm, mert csak oda... keletre utazom... Szülőföldem felé...)

A vonaton dumáltak, ahogy készült a rajz (rajzom..., az alvó lány portréja...), – egyre csendesebben folyt a duma, s mire befejeztem, ott aludt a

papíron az a csodálatos fej, – mindenki csendben volt, senki sem szólt, hej... (vagy csak én hittem ezt... – talán már mind aludtak... így hát abbamaradt a lárma).

Aludtak, vagy látták a rajzot – én ez utóbbit hiszem... Látták, amit én; a tűnő szépséget, s ott vibrálni a halált mindannyiunk fölött. Ám elmúlt a pillanat..., s a lány ébredve félrelökte a rajzomat – nem látta –, csak meg kell fordítani a lapot, csak fordítani egyet az életem..., – hát megfordítottam én (felé tárva... a lapot), (fülig vörösödve köszönte, amit kapott: azt a pillanatot, azt a szépséget, amit benne láttam én... akkor).

Még egy pillantás, úgy tűnt... úgy látszott..., aztán hideg fal ereszkedett közénk, mint kint a hó és a jég a lapos tájra (hiszen ő idevalósi, és rajtam látszott, csak oda... csak oda, keletre utazom). Belemert a jogi rejtélyek tárába – céltudatos, szorgalmas egyetemista (gondoltam...), aláhúzott és memorizált... már nem is léteztem.

Végül, megunva, a táskájába dobta a tankönyvet, rajzom mellé! (Már sehol sem voltam...) Új könyvet vett elő – kuncogva olvasta a *Pokolbéli víg*

napjaimat... Lassan a vonat befutott a békéscsabai állomásra, s a lány az utolsó pillanatig várt (mégiscsak a földim?), majd sebtében összekapolt, s szólt – viszontlátásra...

A rajzom..., remélem..., előveszi otthon... Talán látni fog engem, amint utazom szülőföldem felé (ahol még érzem a „kénzapot”, s a borok párájába burkolózva érzem... valami újra megszavanyodott... számomra).

Vagy csak ismét rossz bort választottam? ... (rossz „párlatot”?) Földim... (itt nincsenek rossz borok..., ha jól választok). Eszembe jut nagyapám és Medgyesegyháza... és Kunágota, meg apró nagymamám. Ha róluk mesélek, gyökereimről szólok, ha ezt a két helységet megemlítem, rájuk gondolok... (ott születtek...). Csanád, Békés, Arad megyék, vármegyék... Nemsokára ismét utazom..., Budapestre... és talán látom a fiamat is..., és a szép gödi tájat, az ő szülőföldjét..., (bár a budapesti Terézvárosban jött világra), (mégis a gödi tájat imádja). (Én meg ezt a csalóka Aradot..., de lehet, hogy nem is így gondolom...) Végül is... vennem kéne egy jó ménesi kadarkát...!

Fekete Réka

BOLDOG SÉTA JANUÁRI ÓRÁBAN

Az a tipikus üresség. A csordulásig megtelt, nyugodt űr. Amelyben nincs szükség további kiteljesedésre, és amely meggátol minden feleslegesen kipréselt szót, a levegővételek, a szívverés tökéletes összhangja, pár méterrel a befagyott város felett, narancssárga és fehér fények finom pulzálása, a piros stoplámpák beletörődő tiltásai ellenére. Ívesen kivilágított hidak, huzalok zöldes feszülése, a betont átölelő folyó, jéghideg kormoránok hullámozása, egy sólyompár tánca az elhagyott gyárépület felett, fészük a volt varroda egyik gyapjas kéményében, vijjogva, füttyülve csapnak le saját fészük titkára, olyan hirtelen, hogy röptük követhetetlenné válik, átlátszó némaság marad utánuk az égen. A város kövei szégyenlősen engednek a fagynak, repedések, mint erek szövnek be és működtetik a betont, megsárgult fű liheg a peremeken, a padok lábainál reszketve gyúlik a por, megdermedt sár a járdaszegélyen. Az égről, ahol már nyoma sincs a sólymoknak, a tekintet szinte lezuhan a földre, foltos-maszatos,

mint az a szomorú ember csóknyommal az arcán egy színházi plakáton. A követhetetlen idő nyomai kedvenc lépéseink alatt. Egyetlen boldog óra a városban, a januári hidegben ropog az emlékezés, hiszen ez még nem volt, ez a most, nincs mire emlékezni, minden másodperc improvizáció, minden lépés új döntés, megállok. Meg kell állni ebben a boldog télben, az ünnepeket feledve, könnyű lélekkel, össze-összeragadó orrcimpával. Nehéz lenne megnevezni ezt az egy órát. A séta idejét, a téli léptéket. Este indulok, a magasból, néhány méterrel a város felett. Csak kivilágított ablakok vannak, gyönyörűen körvonalazott sorok a függöny mögött, hangos szavak, amelyeket nem ereszt át a fény, ablaküvegnek csapódó nevetés, jégvirágot már alig látni, az elszigetelt életek nem csapódnak ki. Az autók hátul pislognak és a rövid fehér füstoszlop méregujjai sietősen markolnak a mögöttük haladó fényszóró szigorú egyenesébe. A következő sarkon már süt a nap, parádézik a jégen, az utca végén, a kávézó előtt

megállok, visszanézve az utca meggömbül a nap-sütésben, a málló vakolat fényes árnyék. A nap pontosan középen áll, ahol a fehér csík kettévágja az utcát, amely a vakító fényben újra és újra szétesik, minden fordulatnál elnyeli a parkoló autókat, a szélvédőkön megfeszülnek a hajszáltrepedések, a kerítés rozsdája felpattogzik, és egészen finom por száll. A por egyre sűrűbb, alig lehet valamit látni, az arcom nedves, ködbe vesznek a körvonalak. Megszűnik a távolság, a ködben csak a pillanatot létezik, tapogatózó félelem, meglepetés-vázlatok az utca másik oldalán, egy ferdén felragasztott plakát nagybetűs sora. A szűrt fény visszapattan

és nekiütközik a szembejövőnek, hunyorít, szeme körül puha ráncok és a hirtelen fénytől összeszűkült pupilla hátrálása egészen mélyen az emlékezetbe. Mélyet lélegzem, felszáll a köd, egy utolsó lépés az újabb sötétedés előtt, a szögek élesebbek, szűkülnek az utcák, az épületek megnyúlnak, mások is kimerészkednek az utcára.

A hátsó bejárat előtti padon ült, mint aki... Valamit evett. Egyenesen rám nézett, érezni lehetett. Lábánál galambok acsarkodtak. Rámosolyogtam. Megkérdezte, van-e két lejem. Van. Továbbmegyek. Nevetve kiabálja utánam, maga honnan érkezett ide? Én csak jártam egyet.

Juhász Béla

KÜLÖNÖS TEMETÉS

Ott állnak a ravatal körül. Pedig még nem is halt meg.

Csak azt hitték, hogy úgyis átviszik a túloldalra, valamelyik másik dimenzióba. Épp megkapták a pár éve önkényesen visszatartott prémium egy részét; úgymond, a szakszervezet megnyerte a kormány ellen indított pert. De lehet, hogy ez is a kormány kisdedeknek szánt húzása volt, eltérő hadművelet. Odaszóltak a bíróságnak. Szokásukhoz híven.

Meglett a pénz a koszorúkra, hát leadták a rendelést. Azt gondolták, ez kötelességük. És a koszorúkat kivitték a ravatalhoz.

Ott sorakoznak a koporsó mellett. Mindegyiket ismeri. Mindegyik mosolyog. Mint az angyalok. Egyesek lelke már rég elhagyta ezt a dimenziót. De vannak köztük élettel telt, hús-vér egyedek is.

A paradicsomszöke hajú diáklány, akit tizenynyelc évesen ragadt el egy elhanyagolt kór; utálta a matekot.

A kopott biciklijével hazakarikázó, negyvenes tornatanár, akit elkaszált egy figyelmetlen amatőr sofőr (magyar feleséget választott magának, s emiatt ő sem tartozott a magyargyűlölők közé).

Az első igazgató, erdészmérnöki végzettséggel, aki nem szerette a dohányosokat meg a magyarokat.

A moldovai, forróvérű laboránsnő, aki vajmi keveset értett a fizikához meg a kémiához, de szeretett násznagya, falubelije, a fővárosi Központot vezette; imádta az aradi kétszer főzött

házi pálinkát meg a négyujjnyi vastag, falusi, füstölt szalonnát.

A szikár gondnok, egykoron katonatiszt, aki katonásan irányította a takarítóasszonyokat, főleg Verát, akinek olykor beakasztotta.

A cigányképű angoltanárnő, akinek fia is cigányképű, szép gyerek, mint apja, a tizenéves diák, aki nemzette, miközben anyja egyetemi gyakorlatát végezte abban a középiskolában, ahol tanult a fiú.

A bögyös, csábító, izmos lábú szakácsnő, aki csodálatos, román töltött káposztát tud főzni, és elcsavarta fejét a sokoldalú karbantartó lakatosnak, aki autójavításhoz is ért.

Kicsit késve érkezik a gyerekképű, kreolbőrű franciatanár, akire hamar lecsapott a húsz évvel idősebb, hajadon, de nem szűz könyvelőnő. Negyvenhárom évesen egy egyedülálló könyvelőnőnek nem is lehet más nagy célja, legfeljebb egy gyerek; az viszont nem jött össze. Beleszólt harmonikus idilljükbe az ördög, amikor kertjükben egy családi vita során a gyerekképű fejen verte apósát egy rozsdás vascsővel. Nem akarta megölni. Börtönbe került pár évre. Hamarabb szabadult, jó magaviseletének köszönhetően. Segédmunkásként dolgozott egy ideig; egyetlen iskolába sem vették vissza. Egy gyilkost?! A magánegyetemen kapott órákat a tehetséges franciatanár.

Aztán jön a szuper intelligens kémiatanárnő, akinek ereiben oltyán vér is folyik. Mindig, mindenhova késve érkezik, hogy jobban

megcsodálhassák. Állandóan nyomult előre, ellenállhatatlanul. Volt nevelési aligazgató, majd főigazgató hosszú évekig. Remek káderlappal büszkélkedett. A családban akadt szekus, besúgó, ortodox pap és hasonló. Főleg pártvonalon ért el különleges sikereket; elküldték a párt utolsó kongresszusára Bukarestbe. Kicsordultak a könnyei a meghatódottságtól, amikor utána egy pártgyűlésen előadta teljesen őszintének tűnő beszámolóját kongresszusi élményeiről. Akkor nem gondolt arra, hogy a három hónap múlva összeomló rendszert siratja.

Volt az állványon díszes koporsó is. Még hiányzott róla a felirat. Meg a hulla is hiányzott. Neki épp randija volt a ligetben egy bájos nővérkével. Aki azelőtt összevissza szurkálta, és a végelébé is felnyúlt, mert nem hitte el az orvos, hogy már nincs belső vérzése. Ennek a nővérnek volt a legjobb feneke az osztályon. Tisztában volt ezzel ő is. Ki is használta hatalmas helyzeti előnyét. Rendkívül energikusan, mindig mosolyogva patogott ide-oda a sebészet ágyai között. Nagyon élvezte, hogy a sok műtetre váró vagy műtét után lábadozó rozoga férfincsnak elcsurog a nyála, ha utánanéz. Lehet, hogy készakarva nyomta ki gyönyörű hátsóját akárhányszor egy-egy ágyban fekvő félhulla fölé hajolt. Sugárzott az a hullámozóan domborodó csoda. Reménysugarakat ontott magából.

Egy szerény öltözetű, istenadta barna bőrű cigány asszony a ravatal közelében felállított, kis haranghoz lép. Elkezd húzni a rozsdás láncot. A csendbe hasító, éles harangszó messzire elhalatszik. A főbejárat felől, a leereszkedett ködből kiemelkedik egy tizenhét tagú fúvószenekar. A rézfúvósok fülrepesztő hangja hamarosan elkeveredik a harangszóval. Mintha gyakorolták volna előtte. A zenekarban egyetlen ismerős arc. Nem akármilyen: George Harrison, ex Beatles. Odaátról jött. Félnapos kimenőt kapott. Hogy jelenlétével megtisztelje a koporsóból hiányzó, merev hulla személyét.

A temető kapujában, a tejszínű, fojtó ködből kihallatszik a Láthatatlan Csapat lépteinek ritmusa. Ők azok, akiknek bordó bársonypárnákkal letakart, támlás székeket állítottak a ravatal elé, az első sorba. Senki sem gondolta volna, hogy ők annyira láthatatlanok, mintha nem is lennének jelen. Senki sem mert leülni a helyükre. Nem foglalták el a bordó bársonypárnákkal letakart székeket.

Állítólag dolguk volt, elhúzódott a gyűlés. Valójában valaki, egy egykori jó elvtárs beintett nekik idejében. Elterjesztett egy rémhírt az „áldozatról”. Hogy magát védje. Nem gondolta, hogy sohasem tudja már letagadni besúgó múltját.

Taxival érkezik a helyszínre. Mosolyognak szeméi. Minden jelenlevővel kezet szorít. A cigány asszonnyal is. George Harrison előtt megtorpan. Tisztelettudóan meghajol. Hosszasan szorítja kezét. Elnézést kér a helyzetért.

Az üres, bordó bársonypárnákkal letakart székek előtt belebotlik egy kinyújtott lábba. Majdnem hasra esik. Pedig senki sem ül a széken. Érintetlen rajta a „Foglalt” tábla.

Benyúl a koporsót befedő csipkés, fehér lepel alá. Elővesz három üveg orosz pezsgőt. A forróvérű laboránsnő műanyagpoharakat sorakoztat fel a koporsó köré. A sokoldalú karbantartó lakatos segít felbontani a pezsgősüvegeket. Nagyon durrannak.

Mindenkinek jut a finom pezsgőből. A fúvószenekar tagjainak is. Megérdemlik. Tisztességesen végzik munkahelyi kötelezettségüket. A fúvós hangszerekből alkoholszagú légáram tör elő. Betölti a ravatalt körülölelő teret.

Egyszer csak azt gondolja, elege volt a parádéból. A pezsgőszagú nyüzsgést kihasználva kisurran a temető hátsó kapuján. Ott vár rá a nővér. Szigorú a tekintete. Ráparancsol:

– Tedd már egyszer félre a múltat! Hesseged el sérelmeidet! Mire jó ez az egész?! Indulj el! Igen, azon a göröngyös, sóderrel leterített, keskeny úton. Ne félj rátérni, most már az a te utad. Csak nézz előre merészen! Látod, ahogy szép lassan kiszélesedik? A túlsó végén már leöntötték a friss, fekete, még füstölgő aszfaltot. Észrevehető, mennyire sima lesz ez az út? És tükörfényes, ha ráesik a nyári eső. Délibáb is megjelenik olyankor a felületén. Hív, vonz. De ahogy közeledsz, felszívódik, felemelkedik a magasba.

Senki sem veszi észre, hogy lelépett. A koporsó alól újabb pezsgősüvegek kerülnek elő. Magasba repülő dugók, csordultig telt műanyagpoharak. Buli. A bordó bársonypárnákkal letakart, támlás székekre is jut egy kevés az édes nedűből. A Láthatatlan Csapat tagjainak koccintását senki sem hallja. Igaz, az összekoccanó műanyagpoharak földöntúli, tompa hangját csak odaát lehet érzékelni.

LÁNCTALPAS REGGEL

A templom zsindeyes fatornyája nem árválkodott. Mintha csak félne, négy fiatornya dacolt az idővel. Nem esett le az első hó.

Erzsike még nem érkezett befonni a haját. Kórom szállt a tetők felett és pernye. Éppen visszahúzta magára az ingét, a vidékiek korán kelnek.

Az ajtót valaki berúgta, vagy puskatussal beverte a fatáblát. Az öregek már nem tudják elmondani! Odalapultak a falhoz. Hegyes szuronyával oda-odabökött az egyik.

Ketten megragadták a lány karját, nem sikított, ismerte a sorsát. Az öreg igen figyelte sáros-száros csizmáján a szalmaszálat, az egyetlen szalmaszálat. Egyetlen lányát ketten karon ragadták, mögöttük a harmadik a kibiztosított gitárral.

A negyedik mintha csak a tarlón bóklászna bizonytalan léptekkel követte őket. Odakint a vállára akasztotta, vissza sem nézett.

A hajnal vére az ébredő kisvárosra csorgott. Bizonytalanul, hiszen háború van. Vagy csak volt?

Nem mentek messzire. Mint akinek sietős a dolga. A fegyvert a csűr falának támasztották, csak éppen a géppisztoly maradt kézben. Idősecske katona volt, sokat tapasztalt. Ő már ráért, nem hajtotta a vére.

Hámlani kezdtek a felhők a nap hagymája körül, egyenként foszlottak le, ahogy emelkedni kezdett. Valaki kint felejtette a holdat az utca túloldalán. Éppen csak belefagyott a víz kérge, mint egy valószínűtlen mosdótálba. Hang sem hallatszott, kakasszó sem. Erzsi sajnálta volna az öreget prédára hagyni, ha már az apja valahol a fronton. Talán odaveszett? Vagy fogságban tengődik?

Az öregek az ablakhoz sem mertek lépni, hátha lőnek. – Megesett.

A katona, mint a virágnak, ha széthajtják szirmait, bokában megragadta Erzsi jobb lábát. A másik a bal lábáért nyúlt volna. Erzsi rúgott, harapott volna, de a foga nem érte volna el egyiket sem. A gitáros kezét még mindig a csövön tartotta, nem a závaron, elsülhetne. Szíjon lógott a válláról a hasa

elé a fegyver. Ő biztosított. Megtanulták a háborús szakmát. Már szinte megszerették.

Valahonnan új felhőket hozott a szél. Hóterhes fekete felhők, majdnem sötét lett. A csűr oldalánál, gépiesen váltották egymást. Bajsztát megtörölte, vérzett a szája.

Szorosra húzta a derékszíjat, már nem kellett fogni a félájult lányt, miközben a nyiszlettebb tete a dolgát.

A puszkás ember bamba képpel dőlt a biztonságos falhoz.

Erzsi valamit a konyhaasztalra hajított, és szó nélkül kifordult az ajtón. Nem az ólak felé, a kapuhoz indult. Be sem csapta maga után. A szél ringatta egy kicsit, majd elunta.

A fiatornyok alatt keskeny párkány. Tűztoronyként szolgál. Faragott fakorlát, mintha ráért volna a mester, és unalmában megfaragta volna. Pedig csak az Isten házáat tisztelte meg a munkájával. A lépcső kitekintett a cinteremre. A tornyot nem védelemre építették, ajtaját valaki elfűtötte. Üszök, pernye és a reggel kihunytt parazsa, mely a kilincsen mintha megcsúszott volna. De mégse. A vasalás nem rézből készült. Fakóbb volt a havatlan tájnál.

Erzsi talán körülnézett, nem lát-e tüzet valahol. Nem ég-e a zsúpszalma valamelyik ház tetején, de nem történt semmi. Lassú, kimért mozdulattal lépett át a korláton, nem kellett a szoknyájával bajlódnia.

Estére elült a szél is. Levélzizzenés sem volt, mind a nyers, nedves földön feküdt. Vérük meg-alvadt.

Suttogás hallatszott, de elhalt.

Vasvilla állt ki a gimnasztyorkából, az öreg békésen nyúlt el a másik tetem mellett. Csak az uj-jain látszott, hogy kaparhatta a földet maga előtt, ahogy hasra vágódott.

Csizma egyikük lábán sem volt.

ARAD MARAD (VII/7.)

P. S. kétségbeesett és pontatlan visszaemlékezése önmagára és viselt dolgaira.

Közreadja N. L.

MÁSODIK SZAKASZ

A ROMÁN KÉRDÉS

Irénből három hét múltán lett Irinyuszi, nagyjából akkor, amikor belőlem Szávaszivi.

Első találkozásunk másnapján, nem különösen ünnepélyes keretek között, beléptem a mozgalomba, a sejt tagja lettem, ami lényegében abból állt, hogy a többieket meghívtam egy sörre, a két lányt, mert Irén szobatársa, Lujzi, szintén tag volt, egy-egy limonádéra.

Az ekkor elhangzott, lehalkított hangú beszélgetésekből kiderült, legfontosabb ellenfeleink a nemzeti érzelmű diákok, rájuk külön kell figyelni a röpcédulák és falragaszok szétszórásánál, ragasztásánál. Mivel ők lekaparják a miénket, ugyanez kötelező ránk nézve is, ugyanakkor, ha nagyobb társaságot veszünk észre közeledni, nem kezdünk ki velük, még ha többen is lennénk, mint ők, a legjobb, ha csendesen és külön-külön visszavonulunk, elkerülve a lebukást.

Mivel újonc voltam, az első akciókban Irén oldalán vehettem részt, óriási megtiszteltetés volt ez, ahogy a többiek tekintetéből kivehettem. Nem ritkán maradtam vele kettesben, volt alkalmam alaposan szemügyre venni. Talán ez, meg az a megingathatatlan fensőbbiség, amellyel kezelte a helyzetet, vezetett oda, hogy egy idő után már nem láttam mást benne, mint álmaim asszonyát.

Hivatalosan lány volt ugyan, azonban én képtelen voltam annak látni, erőteljes alakja, határozott és szigorú fellépése, már-már anyás figyelmeessége kizárta a lányos megközelítést. Abból sem csinált titkot, hogy voltak, vannak és lesznek férfikapcsolatai, annak ellenére, hogy, roppant gyakorlatiasan és elvszerűen, nagyon is határozott vonalat húzott a szeretkezés és a szerelem közé.

Egyszer, egy nagyobb akció után, amikor hajszál választott el minket a lebukástól, hirtelen felém fordult: mi még nem engedhetjük meg magunknak a szerelmet. Nem tudtam mire vélni, feltehetőleg a szám is tátva maradt, ezért tisztázta rögtön a mondanivalót: nem rólunk van szó, mármint nem rólunk kettőnkéről, hanem a mozgalomról. A harcunkról, tette hozzá mélyen a szemembe nézve, és én akkor egyből rájöttem, hogy ez trükk csupán, alkalom arra, hogy belém lásson, miköz-

ben úgy tesz, mintha másról beszélne. Nem tudhatom, mit látott ott; ha azt, amire én gondoltam, nem árulta el magát, folytatta rendületlenül: nem lesz könnyű, a társadalom még nincsen felkészülve, nem tudja, mit akar, hosszú lesz, és ki kell bírunk a végsőig.

Feltételezem csupán, hogy az utolsó szó indította el bennem a folyamatot, magamat is megleptem, amikor azt mondtam eléggé határozottan: mi lenne, Irén, ha felmennénk hozzám, miután itt befejeztük. Rám se nézett, miközben válaszolt: nem hozzád, hozzám, Lujzi egész héten lent van a szüleinél, meglátod, tetszeni fog.

Nem tudhatom, mire gondolt egészen pontosan, de valóban tetszett. A lakás a gyárvárosban volt, régi nagy bérház, még viszonylag jó karban annak ellenére, hogy a kapust már rég kidobták, a házmaster pedig mindig mással volt elfoglalva. Kétszobás lakosztály volt az első emeleten, konyhával, fürdőszobával, ami, legalábbis számomra, aki lakásban fürdőszobát először akkor láttam, amikor Annával töltöttem az időt a prefektusi villában Aradon, hatalmas luxusnak számított. A két lány különszobákban aludt, annak ellenére, hogy mindkettőben régimódi dupla ágy volt, hatalmas párnákkal és dunyhával. Mielőtt odaértünk, a közeli borkimérésben vettem másfél liter ménesi kadarkát, nem úgy hívták, de én tudtam, hogy az. Irén mondta, hogy ott lehet venni, így mondta, ha olcsó, de jó bort szeretnél, ott vehetsz. Szakszerűen és határozottan, mintha a falragaszok minőségéről beszélne.

Aztán már fenn, miután szemügyre vettem a lakást, megkérdezte: tetszik, ugye? Takaros, válaszoltam én egyből, mire ő egészen más hangon kérdezett vissza: hogy mondtad? Ránéztem, arra gondolva, hogy valami rosszat mondtam, bár hangja valahogy nem ezt sugallta, és akkor megláttam Irént úgy, ahogy addig még soha. Arcán jókedvű csodálkozás, ami egészen más nőt mutatott felém. Ajkai nem szorították egymást, szeme kikerekedett. Mit, kérdeztem én, hogy időt nyerjek, és magamhoz térjek. Takaros, azt mondtad, ezt még egy férfi sem mondta erre a lakásra. Olyano-

kat mondanak, hogy szép, meg stramm, de hogy takaros, eszükbe se jut. Honnan hoztad te ezt magaddal? Jó pont, villant át agyamon hirtelen, de nem mondhattam el az igazat neki. Nem tudom, válaszoltam inkább, talán az anyám, sokat voltam vele gyerekkoromban, ő használt ilyen szavakat.

Maradt itt még valami csirkepaprikás tegnapról, kezdte hirtelen, meg sem várva, hogy befejezzem, megmelegítem, jó lesz. Remek, mondtam én és nevetni kezdtem. Megértette egyből, igen, így kellett volna válaszolnod, ez lett volna férfias. Kiment a konyhába, én maradtam a széken bámulva vidáman az abrosz csipkéit. Olyan semmilyenek voltak, egyszerű mértani figurák egymás mellett, és megint az jutott eszembe, ahogyan Anna szokta mondani: takaros.

A konyhában ettünk, két vizespohárba töltöttem a bort; az nincs, sajnos, mondtá, amikor a borospoharak felől érdeklődtem, ilyen polgári finomságokra nem adunk, tette még hozzá kuncogva. Vastag falú, kékes poharak voltak, mintha szódásüvegből lettek volna metszve. Én csak utána iszom, jegyezte meg Irén, amikor evés közben feléje emeltem az enyémet. Evés után, így szoktam meg, tisztázta, nehogy valami másra gondolhassak, vagy talán éppen azért.

Milyen terveid vannak, kérdezte rögtön ezután. Néztam rá, most már egyenesen és kitartóan, vártam, mivel egészíti ki a kérdést. Nem folytatta, eldöntöttem hát, hogy általánosan kérdezi. Nem tudom még, kezdtem, tanulni szeretnék, de nincs miből, nincs hogyan. Világos, mondtá egy idő után, miközben lábát teljesen szétnyitotta az asztal alatt, ezt inkább éreztem, mint láttam, sokan vagyunk ezzel így. Én sem szeretnék raktáros maradni egész életemben, és remélem, nem is maradok. Ki tudja, lehet az a szép jövő hamarabb eljön, mint gondolnánk. Nem tudom, folytattam én, mintha el sem kezdtem volna, miközben a jobb lábamat lassan elmozdítottam feléje az asztal alatt. Én eddig ezzel nem foglalkoztam, tudtam, persze, hogy van ilyen, de nem nagyon érdekelt.

A tudat, az a gond, mondtá, eljutni az osztályöntudathoz egyáltalán nem könnyű, folytatta, és nem mozdította el a térdét, amikor az enyém hozzáért. Nem az osztályöntudatommal van nekem bajom, súgtam magam elé, miközben térdemet elkezdtem tolni fölfelé a combjában, tudom pontosan, honnan jövök, ki vagyok, amit nem tudok, hogy merre menjek, mi akarok lenni. Irén nem szólt és nem mozdult, nézett maga elé a tányérban sötétlő paprikás maradékokra, végül azt mondtá szinte sóhajtva: menjünk a szobába.

Ott megállt, a közepén, és vetkőzni kezdett. Lassan, mintha hosszú fáradságos nap után tenné, mintha én ott se lennék. Amikor azt mondtá, most megmosakszom, rám se nézett, én álltam mögötte, nem szóltam, nem mozdultam, néztem, ahogy lehántja magáról a szoknyát, kibújik a blúzból, fölkapja feje fölé a kombinét. Izmos volt, vetkőzését finom izommozdulatok húzták alá, a bal vádlija fémesen megfeszült, ahogy felemelte a jobb lábát, hogy kigombolja a harisnyatartót, hátán, ahogy előrehajolt, alig észrevehető és mégis erőteljes tolulások zajlottak. Bugyiban maradt és melltartóban, mindkettő elég nagy, mégis képtelen elrejteni a kibuggyanó formákat. Megyek, mondtá, és úgy fordult meg, hogy ne nézzen rám, határozottan lépett az ajtóhoz; aztán megmosakszol te is, nem maradok sokáig.

Egyedül maradt a szobában, néztem tovább húlt helyét, amelyet a levedlett ruhakupac pontosan kijelölt. Lábainak helye szinte anatómiai pontossággal látszott a harisnya és a selymesen gubbasztó kombiné alatt. Aztán az ágygal szemben levő kredenchez léptem. Fényképek voltak ott a három polc peremén, mögöttük könyvek. Magyarul, németül és románul.

A legtöbb vékony volt, vékony nál is vékonyabb, inkább füzetek, mint könyvek. Brosúrák, mondtam magamnak, és kivettem azt, amelyik egy ujjnyival kiállt a többi közül. Új Európa Könyvtár, Döntsd a tőkét, ne siránkozz, versek, olvastam, aztán belelapoztam. Már nem emlékszem mindenre, de amikor Irén rám szólt, pontosan tudom, hogy ezt olvastam: *Majd megbékélünk; szellent rám nagyot – dagadtabb, mint a dongó – fölnevet, combom csapkodja, Gogo-z meg gagyog, öklével birizgálja fejemet. Mint bunda alszunk, lévén részegek. S kelünk. Korog a hasa. Kényesen fölmászik rám, nyögök keservesen, a deszkánál is laposabbra nyom, ledérkedéssel tönkre így teszen, e bordélyban, hol szállásunk vagy...*

Kett Groza János grafikája

Jámborné Péterszabó Ilona

ESZMÉKTŐL A VÉRPADIG (3.)

Dokumentumjáték

Narrátor: Orbán Péter vallomása

Mi készthette édesapámat arra, hogy belemenjen ilyesmibe?

Nagyon nehéz volt az élete, nagyon nehezen tudott az állam iránti kötelezettségeinek eleget tenni, és emellett három gyermeket kellett iskoláztatnia. Szó sem lehetett arról, hogy valamelyikünk felsőfokú iskolát végezzen, az teljesen lehetetlen volt úgy anyagilag, mint más tekintetben, tehát ő úgy el volt keseredve, hogy igen nehezen tudta ezeket a dolgokat átvészelni és leküzdeni.

Abban az időben az volt a helyzet, hogy itt is készült valamiféle politikai esemény, ő szívvel-lélekkel e mellé állott, mert meggyőződése volt, hogy sikerülni fog, és akkor a mi sorsunk is jobbra fordulhat.

Édesapámnak az egyik komája, **Tamás Imre**, Temesváron volt tanító. Imre, nem tudom, milyen esemény következtében vette fel a kapcsolatot Szoboszlay Aladár katolikus pappal. Úgy látszik, Szoboszlay bizalmas, megbízható embereket keresett annak az ügynek a kivitelezéséhez, tekintettel arra, hogy édesapám egy karakter volt, aki, ha valamire a szavát adta, ha a kárára, ha a javára, de azt véghezvitte. Úgy látszik, Tamás Imre, ismerve édesapám jellemét, kapcsolatba lépett vele, eljött Temesvárról Csíkszeredába, és édesapám igenlő választ adott a fölkerésre. Akkor szólt **Tamás Dezsőnek**, a testvérenek is. És egy adott pillanatban meg volt szervezve egy megbeszélés Szoboszlay Aladárral, a Tamás testvérekkel és édesapámmal itt, Csíkszeredában, '56 tavaszán azért, mert az elképzelés kivitelezésének '56 augusztusában kellett volna bekövetkeznie, így augusztusig többször is találkoztak. Nekem mint gyermeknek az volt a dolgom, hogy kerékpárral mentem az illetőket értesíteni, hogy ekkor és ekkor itt lesz a megbeszélés, és jöjjenek el. 18 éves voltam akkor, és örökölte édesapám karakterét, úgy gondoltam, hogy én vagyok a hírvivője ennek az új szellemnek.

Őszintén szólva én szívesen csináltam, anélkül hogy valami ellenvetést tettem volna. A szervezkedésnek célja is volt, programja is volt. Célja, már utólagosan nézve a magyarországi '56-os esemé-

nyeket, ugyanaz lett volna, itt is forradalmat kellett volna kirobbantani, valamikor augusztusban, és nem októberben, mint odaát. Az a helyzet, hogy nemcsak Csíkból voltak beszerelve az emberek, az egész országot átfogó szervezkedés volt – **Temesvár, Arad, Vásárhely, Gyergyó, Csíkszereda, Brassó, Bukarest.**

Különösebb központja nem volt a szervezkedésnek, nem tudok róla, talán Szoboszlay plébánosnál volt a központ Temesváron. Az én rálátásom szerint itt nem volt egy különálló szervezett csoport, én úgy gondolom, Szoboszlay egyedül volt, mert például mi nem ismertük azokat, akik Brassóból voltak beszerelve, nem ismertük a vásárhelyieket, mi csak a helybelieket ismertük.

Olyan rövid idő alatt történt az egész, 3-4-5 hónap leforgása alatt, hogy különösebb ismerkedésről szó sem lehetett volna. Tulajdonképpen az egész cselekedet ezeken a megbeszéléseken kívül annyi volt, hogy kitűzték 1956 augusztusára a dátumot, a napot pontosan nem tudom, de akkor kellett volna menni, mert jönnek Temesvár felől, és mennek Bukarestbe, hogy ott történjék az esemény kirobbantása. Bukarestből is voltak, Brassóból is voltak, Caracalból is. Mi úgy voltunk értesítve, hogy Bukarestbe jön az a bizonyos tank-ezred, és ott történik a forradalom kirobbantása. Mi fel voltunk készülve, kimentünk az állomásra, hogy azzal a bizonyos vonattal megyünk, amellyel jönnek a többiek, akiket mi nem ismertünk egyáltalán Szoboszlayn kívül.

Ki is mentünk az állomásra, **Tamás Imre, Tamás Dezső**, édesapám és jómagam.

Jött is a vonat, meg volt adva, hogy egy ilyen és ilyen illető pontosan az állomás előtti vagonból a fülkéből kihajol, megadja a jelet, hogy fölülni, viszont ez nem történt meg, mert időközben, júniusban vagy júliusban, Szoboszlayt letartóztatták, a temesváriakat is letartóztatták, és kezdték felgöngyölíteni az egész ügyet.

Az állomásról hazamentünk, és vártuk a fejleményeket, a csíkiakat véve – **a két Tamás testvér, Salamon Zoltán, Györgypál Antal, Pálfalvi Sándor, Bakó Ferenc.** A nővérem, **Etelka** az egészről csak annyit tudott, hogy 3-4 esetben összetalálgottunk, ő nem volt beavatva ebbe az ügybe.

Édesapámat 1957. október 16-án tartóztatták le Csíkszeredában. Nem tudom, ki tartóztatta le. Pont akkor vagy egy-két nap késéssel **Tamás Dezsőt** is letartóztatták. Én is ott voltam a letartóztatásnál. Hárman voltak, két egyenruhás rendőr és egy civil. Édesapám nem tanúsított semmilyen ellenállást, édesanyám csomagot készített neki, de azt mondták, nem szükséges, mert csak egy-két napra viszik el kihallgatásra.

1957. november 23-án, szintén este, jöttek értem is. A Szoboszlay-ügybe édesapámon keresztül kerültem, de ha élne, se tudnám a szemére vetni – még gondolatban sem, mert tudom, hogy tiszta elkeseredésből, tiszta nehézségből ment bele ebbe az ügybe, s ha sikerült volna, nekünk is, meg az utókornak is jobb lett volna a sorsunk. Én nem hibáztatok senkit, magamat sem tudom kritizálni. Az ügybe nem belekeveredtünk, hanem önként léptünk be, úgyhogy nincs kit hibáztatni.

Szoboszlayval kapcsolatosan nekem az a véleményem, hogy neki, ha ilyen ügynek a kezdeményezője, előtte fel kellett volna mérnie, hogy nem 50-60, nem 500-600 emberrel kell egy ilyen cselekvést véghezvinni, hanem egy komoly szervezetet kellett volna létrehozni, bevonni a katonaság zömét.

Tehát ha hibás valaki, akkor ő lehet csak a bűnbak, hogy csupán ennyi emberrel fogott neki egy ilyen cselekménynek.

Sokat töprengtem, hogy volt-e kapcsolata az '56-os magyarországi eseményekkel, mert ahogy utólag is hallottam, Magyarországon többször járt, de ettől eltekintve nem tudom, milyen alapja volt neki, hogy belekezdjen egy ilyen óriási cselekménybe. Valakinek, gondolom, kellett lennie a háttérben, ha pedig nem így van, akkor egészen más szemszögből lehet nézni az egész dolgot.

Mindenkinek az egyéni felfogása, az egyéni véleménye más, annyi tény, hogy mi szívvel-lélekkel az ügy mellett voltunk, teljes felelősségérzettel léptünk be.

Narrátor meséli:

Szoboszlay tudta, hogy súlyosan fogják büntetni. De tudta azt is, hogy a vallatás, a kényszer, a golyó, az évekig tartó börtön nem olyan borzasztó, mint néhány hétig félni.

Szoboszlay Aladár elmélkedése:

Engem a félelem problémája elsősorban politikai szempontból érdekel. El lehet-e kerülni az

árulást, vagy ki van zárva, lehet-e növelni a kitaratást a 12. óráig, s el lehet-e osztatni feszültséget a 12. óra után? Igen, ha valamennyien tisztában vagyunk ellenfelünkkel.

Az egész baloldali rendszer a félelemkeltésre van beállítva. Kell az államvédelmi rendőrség, hogy ijesszen, kell az osztályharc, hogy féljenek, kell a kolhoz, kell az államosítás, hogy mindenki abszolút bizonytalanságban, a legnagyobb félelemben éljen.

Ez a totális rendszer, amely megrabolja az embert nyugalmától, biztonsági érzésétől. Senkinek ne legyen semmije, még nyugalma sem. Volt alkalmam találkozni saját félelmemmel, elég kellemetlen helyen, az államvédelmi rendőrség pincéjében. De kifogtam rajta. Tudtam, hogy össze akarnak hozni, szembe akarnak állítani saját félelmemmel.

A félelem megbénítja az ember cselekvőerejét. Millió és millió ember megbénul. Tízmillió ember nem tudott eltávolítani 10 méter széles vasfüggönyt. Félt, hogy meghal a műveletben, s ezért vállalta a még biztosabb, de kevésbé félelmetes biztos halált.

Amíg mink gyávák maradunk, addig lesz hatalmuk.

Tíz bátor ember, aki szembeszállt a hatalommal, megtörte azt. Csak egyszer váljon nevetségessé a hatalmon levő, a zsarnok, egy másodperc után senki sem veszi már komolyan.

A bilincsbe vert, megkínzott, megalázott rabra vadul üvöltöző rendőr maga is fél, már rég nincs akarata, önállósága. Ha a fogoly ennek tudatában van, a rabság is elviselhető.

Fegyverrel meg lehet hódítani egy országot, el lehet foglalni az egész világot, de fegyverrel nem lehet meghódítani egyetlen embert sem. Nekünk nem kell az az ember, aki fél.

Engem az sem érdekel, hogy mit mondanak az emberek. Nekem az az ember kell, aki este, miután letette a kalapácsot, leül az ágya szélére és elkezd gondolkozni. Ez az igazi ember.

Miért félnék? Nem mi, papok hirdetjük a menynek országát?

Narrátor: A hadbíró kihirdeti az ítéletet.

Hadbíró:

A Szoboszlay-csoport perében hozott végleges ítélet, 1958. július 24.:

A III. Hadtest Katonai Törvényszéke a 199/1950. számú Törvényrendelet 1. szakaszának C betűje

alapján a Román Népköztársaság belső és külső biztonsága elleni szervezkedés bűncselekményéért a következő ítéleteket hozta:

Kovács Balázs – 4 év szigorított fegyházbüntetés és teljes vagyonek kobzás feljelentés elmulasztásáért,

Páll Gyula – 6 év nehéz börtön és teljes vagyonek kobzás,

Pietsch Béla – 7 év nehéz börtön és teljes vagyonek kobzás,

Reibnagl István, Szombathy András, Dan Aurel, Vajna László, Bakó Ferenc, Farkas Pál, Kovács Béla – egyenként 8 év nehéz börtön és vagyonek kobzás,

Mikó László, Drăgănița Constantin, Kosza József és Szörcey Elek – egyenként 10 évi nehéz börtön és teljes vagyonek kobzás,

Crâșnic Arcadie és Bánffy István – egyenként 15 év nehéz börtön és teljes vagyonek kobzás,

Apostol Monica, Bădescu Aurelia és Orbán Etelka – egyenként 5 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Pietsch Miklós, Gyenge Dénes, Sipos Imre és Györgypál Antal – 12 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Müller Jenő – 15 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Fântânu Tiberiu – 16 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Rend László – 17 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Salamon Zoltán – 18 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Reusz Klára Erzsébet, Popa Maria Doina, Ráduly István, Pataki Olga, Gáll András, Jurik Berta, Mezei Mózes Levente és Dénes Dávid – egyenként 20 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Bethlen Farkas és Karácsonyi István – egyenként 22 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Bulárka István – 23 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Orbán Péter, Pataki Zoltán, Lőrincz Károly és Schell István – egyenként 25 év kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Drăgănița Iris Maria, Ráduly Géza, Baróthi Pál, Kuún Zsigmond és Ferencz Béla – életfogytiglani kényszermunka és teljes vagyonek kobzás,

Szoboszlai Aladár, Huszár József, Fântânu Alexandru, Tamás Imre, Tamás Dezső, Orbán István, Orbán Károly, Lukács István, Kónya István, Ábrahám Árpád – teljes vagyonek kobzás és **HALÁL**.

Narrátor: a börtönparancsnok felolvassa a kivégzési jegyzőkönyvet

Börtönparancsnok

Ma, 1958. szeptember hónap első napján 24 órakor mi, **Mureșan Gavrilă**, a kolozsvári III. Hadtest Hadbíróságának katonai ügyésze, **Jumate Alexandru**, a kolozsvári III. Hadtest Hadbírósága főtitkárának segédletével, az Igazságügyi Minisztérium katonai törvényszéki igazgatóságának 01110. számú, 1958. augusztus 26-i parancsa alapján ismertetik, hogy a Román Népköztársaság Nagy Nemzetgyűlésének Elnöksége visszautasította **Szoboszlai Aladár**, **Huszár József**, **Fântânu Alexandru**, **Tamás Imre**, **Tamás Dezső**, **Orbán István**, **Orbán Károly**, **Lukács István**, **Kónya István**, **Ábrahám Árpád** halálra ítélték kegyelmi kérvényét.

Kiszálltunk a Belügyminisztérium temesvári igazgatóságához, hogy végrehajtsuk a kolozsvári III. Hadtest Hadbíróságának 719. számú végleges és végrehajtó ítéletét.

Megérkezvén a temesvári börtönbe, ott találtuk **Bodor** századost, a börtön parancsnokát, **Gornic Gheorghe** törvényszéki orvost, **Schellbach Martin** alezredest, a Belügyminisztérium küldöttét, **Stroe M.** főhadnagyt.

A kivégzés előtt a halálra ítélteteket azonosították, anyakönyvi adataik megegyeznek a 719. számú, 1958. május 30-ki, a kolozsvári III. Hadtest Hadbírósága által hozott ítéletekkel. A fentnevezett halálra ítélteteket a kíséret, **Bodor** százados parancsnok felügyeletével, a temesvári börtön kivégzőhelyére vezette.

A kivégzőhelyen az ítélet titkára felolvasta a halálos ítéleteket, a kegyelmi kérvény és a fellebbezés visszautasításainak rendelkezéseit.

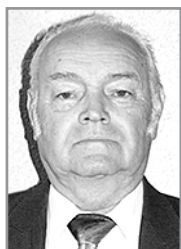
Ezt követően a kivégző osztag parancsnoka elrendelte a kivégzés megkezdését.

A halálra ítélteteket tűzfegyverrel, háttal a kivégző osztagnak agyonlőtték.

A kivégzésre 1958. szeptember elsején, 23 és 24 óra között került sor.

A kivégzés után a törvényszéki orvos megvizsgálta a holttesteket, megállapította az elítéltek halálát.

függöny

Dr. Vajda Sándor

PERECSENYI NAGY LÁSZLÓ ÍRÓ, KÖLTŐ MUNKÁSSÁGA A NEMZETI ÖNTUDAT MEGERŐSÍTÉSÉÉRT (I.)

Perecsényi Nagy László nevének változatai: Peretsényi Nagy László; néhol Nagy László, más-
hol Perecsényit írnak (Márki Sándor, Abafi Lajos,
Csörgő Tamás).

1768-ban született Nagyváradon ősi nemesi családban. Nemesi oklevelüket 1608. augusztus 4-én kapta a család Báthory Gábor fejedelemtől. Birtokaik Kraszna megyében (Perecseny), Szöllösön és Zilah környékén voltak találhatóak, amelyeket adományos címen birtokoltak, de azok a 18. század folyamán idegen kézbe kerültek, és amikor Nagy Péter (László apja) Nagyváradra költözött, a vagyonból már semmi sem maradt. Szinnyei József a *Magyar írók élete és munkái* kötetében Perecsényi Nagy László születésének időpontjául 1771-et jelöli meg, de a pontos adatot megtaláljuk, ha fellelőzzük az író egyik értekezését: „*Arad Vármegye Írói és Tudósai 1818. esztendeig 1460-tól*” (*Tudományos Gyűjtemények*, 1818. április 12.), ahol magáról azt írja, hogy: „Ötven Esztendőskorát Arad Vármegyei Esküdt lévén elérte”, tehát matematikailag, ha 1881-ben volt 50 éves, akkor 1768-ban született.

Péter (Szombathelyi Magdolna)			
László az író.	József sebész † 1803	András.	István Váradon 1804. Pankotán 1817.

Apja Nagy Péter, anyja Szombathy Magdolna (Szinnyei József Szombathelyinek írja, de az író *Orodias* című munkájának a 176. oldalán is Magdalena Szombathy olvasható). A családfa szerint (Nagy Iván: *Magyarország családjai*, 8. kötet, 71. oldal, 1861.) még három fiatalabb testvére is volt. András nagyon fiatalon elhunyt, a költő az *Orodias* műve II. kötetének XXII. elégiájában emlékezik meg róla. József 1770-ben született, sebészként praktizált, 1803. január 7-én halt meg 33 éves korában. A legfiatalabb testvére, István 1772-ben született ugyancsak Nagyváradon, a nagyváradi káptalannál volt inspektor, majd Pankotán kamarai tiszt.

Perecsényi Nagy László tanulmányait szülővárosában, Nagyváradon kezdte a római katolikus iskolában, majd 1780-ban a királyi katolikus főgimnáziumban folytatta, ahol kitűnő tanulóként

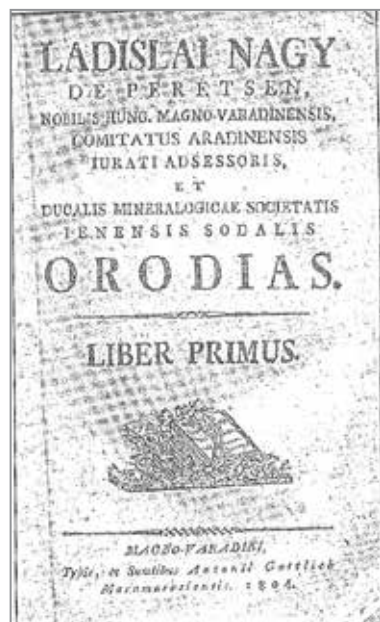
négy év tananyagát három év alatt végezte el. Az 1784–85-ös tanévet Székesfehérváron végezte, itt kezdett el verseket is írni. 1786–87-ben a Pozsonyi Akadémián első éves bölcsészeti hallgató. Tanulmányait megszakítja és Nagyváradra utazik, ahol Vay László báró mellett kap állást, a báró szinte fiaként tiszteli és szereti íródeákját. Ifjú éveiben megfordult még Bécs, Pest, Pozsony, Győr városában is tudását bővíteni.

1795-ben bárói patrónusának köszönhetően jegyzői állást kap az Arad vármegyei Galsán. 1803-ban választják Arad megye esküdtjének. Családi életéről keveset tudunk, de valószínűleg 1794-ben házasodott meg, egyetlen Magdolna nevű leányát (Lénit) 1813-ban adta férjhez.

1803. május 7-én költözik Almásra mint Arad vármegye esküdtje. Ebben az évben kezdi írni naplóját magyar és latin nyelven, és azt egészen 1820 elejéig vezette. A naplók vagy naplószerű feljegyzések általában a naplóvezetők életének alig ismert részleteire világítanak rá, és sok esetben soha nem kerülhettek nyilvánosság elé. Az írók önmaguknak tett vallomásai húzódnak meg ezekben, de ha közérdekűek, akkor a tudománytörténet lapjaira kíváncsognak. Perecsényi Nagy László naplójából Márki Sándor közölt részleteket az *Egyetemes Philológiai Közlönyben*. Szeverényi Sándor írja egyik tanulmányában: „Elmondása szerint a napló Horváth Lipót világosi plébános szívességéből jutott hozzá (Márki 1889; 570). Mintegy negyven évvel később Csörgő Tamás is szeretett volna a naplóhoz hozzájutni, ám ahogy írja: Úgy látszik, elkallódott és a jelenlegi világosi plébános semmit sem tud róla (Csörgő 1927; 8)”. Pávai Gyula 2002. december 8-án Borosjenőn az emléktábla-avatási beszédében a naplóval kapcsolatban a következőket mondta: „Másik fontos műve (Perecsényinek) kéziratos naplója, amely 1803-tól 1820-ig közel 2000 bejegyzést tartalmaz. A napló kalandos körülmények között került Borosjenőből Butyinba, s az ottani görög katolikus lelkész adományozta Márki Sándornak, aki, miután bő kivonatot közölt belőle az *Egyetemes Filológiai Közlöny* két számában (1889., 6–7. füzet), átadta a Kölcsey Egyesületnek. Onnan került a Kultúrpalotába, majd az Arad Megyei Könyvtárba,

ahol 1962-ben Ficzei Dénes még dolgozott belőle, 1976-ban is látta még, aztán a Napló eltűnt. Akárcsak még nagyon sok magyar nyelvű kézirat vagy könyv.” A napló is bizonyítja, hogy ő volt Arad megye első tudósítója az akkor megjelenő újságnak, a pesti Kultúr István lapjának, a *Hazai és Külföldi Tudósításoknak*, így azt is mondhatnánk, az első megyei tudósítónk, vagyis az aradi újságírók őse.

Az 1803-as év, amellyel, hogy Almásra költözik, nagy családi bánatot is hoz, ugyanis január 7-én Várad-Olasziban meghalt orvos öccse, József, és nem sokkal később a szülei is követik. Almáson szerény, egyszerű hajlékában (amelynek ablakait is maga javította ki), csendben telnek napjai, de a szolgálati munkája mellett jelentős irodalmi tevékenységet is folytatott, nagyon sok levelet és alkalmi verset írt, de itt fejezi be fő művét, az

Orodiast, amely 355 lapon 45 elégiát, 24 epigrammát és 26 magyar költeményt (lantolagot), egy dalt és 8 magyar nyelvű elégiát, vagy ahogy ő nevezi, alagyát tartalmaz. A kötetre jellemző, hogy a szerző mindegyik versben megdicsér vagy felköszönt valakit Arad nevezetes vezetői közül. Fáradtságáért, tudós munkájáért – mint keserűen panaszolja –

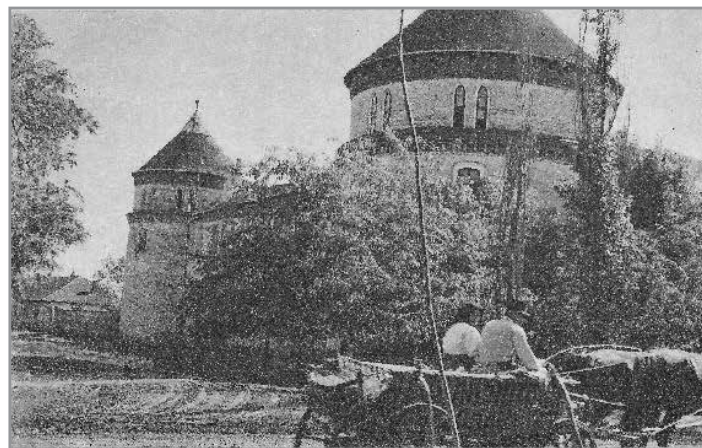
semmi jutalmat nem kapott, sőt ezt a könyvét is ingyen osztogatta szét. Elismerésben csak Bohus Jánostól részesült, aki a szerző érdemeire való tekintettel elengedte a tizedet azon 45 akó fehérbor után, amelyet az író galsai szőlőjében szüretelt. Perecsényi Nagy László abban keresett elégtételt, hogy munkáit elküldte a Jénai Tudós Társaságnak, Dobsa Ferenc bihari táblabíró és Tertina Mihály ajánlásával, a Társaság 1804. május 4-én tagjává választotta.

1807-ben nagy munkába fog, megkezdzi az anyaggyűjtését Arad megye monográfiájához. Ebben az évben előléptették először jegyzőnek, majd 1818. október 1-től szolgabírónak, és az alispán Borosjenőbe nevezi ki, ahova 63 szekér rakománnyal érkezik meg. Nagy János szolgabíró, aki a házigazdája is volt, még az év novemberében elhunyt.

Írásaiban, leveleiben gyakran panaszkodik, hogy nincs elég pénze, a könyvkiadás saját költségén történik. Akadtak ugyan jótevői, akik munkáinak kiadásában némileg támogatták, de ezzel költségeinek fele sem térült meg. Márki szerint az író rendezett anyagi viszonyok között élt, „úri házat vitt”. Naplója szerint felesége, mint szorgos háziasszony, 1810 októberében 250 forinthez jutott káposzta eladásából. 1813. szeptember 4-én adta férjhez egyetlen leányát, Magdolnát, Staurócky Sándor butyini jegyzőhöz. A házasságból egy unoka született, akit Lászlónak kereszteltek. Az író 1820-ban befejezi naplóját, így életének utolsó éveiről keveset tudunk. Nagyon termékeny költő-író volt, több mint 100 nyomtatvány maradt utána. Amikor 1818 végén Michek Antal megindította az első aradi nyomdát, első kiadványa Perecsényi Nagy írása volt, és a nyomda 1825-ig 25 kiadványt jelentetett meg az írótól.

1826-ban agyvérzést szenved, féloldala megbénul, de szellemének éberségét élete fogytáig megtartja, és dolgozatait továbbra is küldi a *Tudományos Gyűjteménynek*. Később már csak tollba mondja a mondanivalóját, ágyban fekvő beteg lesz, és 1827. május 18-án elhunyt (Szinnyei szerint június elején). Az akkori hírlapok csak év végén, decemberben írtak megemlékezést róla. A *Hazai és Külföldi Tudósítások* lap, amelynek munkatársa volt, számos előfizetőt is szerzett, a következőket írta:

„Hazánknak tudósai, ámbár életökben a magok pályáikon nevezeteseek, megesik gyakran, hogy holtok után hamar feledékenységbe jutnak.”

AZ EMBER DRÁMÁJA (1.)

/SARUSI MIHÁLY: ÁLOMPUSZTA. SZÍNJÁTÉK KÉT FÖLVONÁSBAN./

A darab álombeli helységnévre utaló címében az összetett szó két tagja között már-már egymást kizáró ellentét feszül. Hisz az álom általában reményteljes. Mind összetett szavas szerkezetekben (álmoklás, álmvakáció, álmnő...), mind szófordulatban (Olyan, mint az álom!) pozitív jelentésmezeje van. A pusztá ugyanakkor – amellet, hogy az alföldet idézi – megfosztottságot teremt. „Álompusztá” – már létező szóból teremtett szó. Népi/Sarusi-/etimológia. Az állami szervet képviselők számára, hivatalosan: Állampusztá. Halált hozó hely. Melytől rettegnek a számkivetettek. Mellyel fenyegetőznek a hatalmat gyakorlók, lásd a következő levélrészletet: Itt maga ne fenyegetőzzön, mert mehet Állampusztára! (I/2)

A színmű helyszíne: Békéscsaba. Ezen belül jelenetenként, azaz színenként, ill. képenként változik. /I. fölvonás (A színpad hátsó falán végig az egész előadás alatt a csabai evangélikus nagytemplom és a kéttornyú katolikus templom tornya, előttük – jelenetenként? – más-más kerítés látszik) (a kerítésből fogy a kolbász, nő a gumibot) (déliab gyanánt?): 1. szín: gazdáék tisztaszobája (disznótor) (a háttérben a három csabai torony alatti töredezett kolbászkerítést gumibotsor tartja lábon), 2. örbódé és környéke (éjszaka) (a háttérben, a föllegek helyén, alul szögesdrót keríti a három templomtornyot), 3. szőlőhegyi pincesor (háttérkép: a három templom körül a kerítés szőlőkaróból, rajtuk géppisztoly), 4. pince belső előtere (háttérkép /a föllegekben/: a három templom gumibotkerítéssel, géppisztolyokkal), II. fölvonás: 1. szín: kocsmá előtt (a háttérben a 3 torony alatt gumibotkerítés, némi kolbászmaradékkal), 2. Anikóéknál (3 torony, áttűnő kolbász–gumibot kerítés) Kertes ház előtt: utca, kiskapu, kert, tornác., 3. Fő tér (háttér a föllegekben a három torony, nemzeti zászlós kerítéssel), 4. Pufajkás kaszánya (háttérkép: /a háztető fölötti légtér/ kerítés tankokból a három torony körül): 1. kép (parancsnoki szoba), 2. kép (pufajkás körlet), 3. kép (a Lány zárkája), 4. kép (a Lány zárkája – végül is), 5. kép (kaszányaudvar), 5. szín: tanyasor (háttérkép: távolban a város körvonalai, a három toronnyal – akasztófa-kerítés)/

Idő: az Antikrisztus éveiben /1950-valahányban/.

Az alakok felvonultatása arányjelző minősítés: az első látásra számosabb Egyrészt az etikailag po-

zitiv oldal megszemélyesítői, gyakorta rezonőrök: Matyi – szomszéd fiú, Anikóé: Nem az számít, a becsület. (...) Persze, ebben a világban nem árt egy kis bátorság. (I/2) Ezen az oldalon további főalakok: Anikó – a gazdáék helyes leánya és a Lány – forradalmár, vértanúvá teszik a pufajkások.

A kevesebbnek tűnő, de valójában megszámlálhatatlan, névtelen kutyaütővel megtöltött Másrészt a negatív pólus képviselői. Itt főalak Marci a szomszédból, téveselnök, tanácselnök, pufajkás százados (Anikót szeretné).

Majd zárójelben: (Aki csak... sodródik az árral, mivel hogy meg kell valahogy élni...)

A színházesztéta Bécsy Tamás állapította meg, hogy a magyar regény- és drámairodalomban mindig kevés volt a hős – akit méltóság, heroikuság, egyértelmű nagyság jellemez, és aki valamely belső tartalmat megalkuvás nélkül végigvisz.

Anikó mindvégig kitart Matyi és az itthon maradás mellett, annak ellenére, hogy hiába végez kereskedelmi iskolát, mert valaki véletlenül X-et tesz a személyi lapjára. Jelentése: teljes kiközösítés (II/3). A Lány sem nevezhető egyértelmű hősnek, hisz időnként fogalma sincs, mi zajlik körülötte. Őt vértanúvá teszik a pufajkások. Nemcsak, hogy nincs kellő eszköze akarata megvalósítására, de ő maga válik a hatalom eszközévé. Bár végig kitart meggyőződése mellett, el kell szenvednie a szervezett áltárgyalás halálos ítéletét. Matyi alakja áll a legközelebb a hőséhez. Először is, mert a jogtalanul bántalmazott parasztok védelmére mer kelni a pincében – a tisztet megüti, igaz, ezután el kell tűnnie (I/3):

Tiszt: Miért nem kért vágási engedélyt?

Paraszt: Meg sem kérdezte, hol az engedély... És ha lenne? Mert igenis van!

Tiszt: Nem szemtelenkedünk. A bejelentő világosan a tudunkra adta...

A paraszt sunyi, egy szavát sem szabad elhinni! Matyi megőrül.

Továbbá olyan megnyilvánulásaiért, mint amikor a Fő téren összegyűlt tömeget megfélemezi (II/3): Ne... (szelíden tesz rendet a vaduló tömegben) Ne, emberek, mi különbek vagyunk ezeknél. Ám, a cselekmény végén nem lát más kiutat, csakis a megfutamodást, a továbbállást (II/5).

Ekkor Anikó mondja rendületlenül:

Nem megyek sehova.

Matyi: Inkább itt rohadjunk? Amerikában...

Anikó: Mehetsz, ha annyira akarsz...

Matyi: Nélküled?...

„Ha a dráma cselekménye az alakok közti viszonyok változását mutatja be, akkor ez a tény kijelöli a dráma kezdetét. A kezdet nyilván az a »pillanat«, amikor az alakok közötti statikus viszonyokban történik valami, ami a viszonyokat ettől kezdődően szükségszerűen változókká formálja át. Drámaelméleti írásaimból ezt a pillanatot szituációnak neveztem el. (...) amikortól a viszonyrendszernek változnia kell. (...) A szituáció kijelöli a mű végét is, mely azon a ponton következik be, ahol a szükségszerű viszonyváltozások már mind megtörténtek.” (Bécsy: *Drámák és elemzések*, Dialóg Campus Kiadó, 2002., 134. o.)

Az apró jelenetek közti cselekmény a jelenetek közti kisebb mozaik-jelenetek különböző helyzeteket, életátalakulásokat villantanak föl.

Eredetileg a csabai kolbász témájára meghirdetett drámaíró pályázatra készült a darab. Mivel mással indíthatna a drámaíró, mint kolbász-jelenettel: egy disznótorral? Olyan helyi viccek, tréfálkozások beiktatásával, mint a kétszer csíp a csabai. Hogy aztán a vaskos humorból elvezessen a keresetlenség kegyetlen, groteszk világába. Az *álmindenbe*. Amit a látszat működtet (II/4/2):

Főnök: Rendet kell tenni. Megyénként legalább egynek ki kell tekerni a nyakát.

Pufajkás: Mi már...

Főnök: Ti megnyúztok annyit, amennyit akartok, rátok bízom, a kommunista tisztí becsületekre, „ezekkel” nem kell elszámolni., de amit föl is lehet mutatni! (...) Szóval: kivégezni! De betartva a törvényesség látszatát. (...) A látszat, fiaim, a látszat, a kutya úristenit!

A kuláknak titulált és kisemmizett kisember, gazdaember világából a moszkovita, pufajkás hatalom világába. Ugyanazokat az értékeket látatja Sarusi Mihály innen és onnan: kolbász – a kisembernek életfeltétel és életveszély. Korlátozott, megszabott, de leginkább tilos. A moszkovitáknak a mindennapi tivornya természetes része. Orozva birtokba vett, tehát könnyen szerzett és könnyelműen eltékozolt velejáró, melyet összekoccintott sörrel nyomtatnak el, például: akasztás után. A Lányra, a vértanúra szintén e két világ ellentétes pólusából villant rá. A pozitív pólus felől nézve ő Mátyás Erzsike. Neve, húga van, szülei, fájdalmai, személyes története. Az akasztók szemében ő csak a meggyalázott, vértanúvá tett Lány. Akivel példát statuálnak. Akivel elijesztenek. Akit *tisztességesen* ítélnék el, végeznek ki, és mutatnak fel a Nyugatnak. Akit csak a bírósági tárgyalásra kell kímélni. Előtte, utána kiélhetik rajta erőszakosságukat, gyűlöletüket, bosszúvágyukat.

És ki? Hol a nevére nevezett Marci, hol a beosztásuk alapján hierarchizáltak. Ők az államapparátus személyi állománya. A hatalom reprezentáns figurái. A gerinctelen, kisbetűs marcik. Az antihősök.

Ujj János

MEGÜNNEPELTÜK A MAGYAR KULTÚRA NAPJÁT KIOSZTOTTÁK A KÖLCSEY-DÍJAKAT

Amikor 1823 januárjában Kölcsey Ferenc (1790–1838) pontot tett a *Hymnus* című verse végére, még nem gondolta, hogy egy olyan verset szült, amely alig két évtized múlva nemzeti imája lesz egy népnek. Igaz, ehhez arra is szükség volt, hogy, immár a költő halála után, Erkel Ferenc egy csodálatos zenét szerezzen hozzá. Nos, a *Hymnus* megszületésének időpontját nem véletlenül nyilvánították a magyar kultúra napjának. E napon adják át a kitüntetések az azoknak, akik maradandót tettek a magyar kultúra ápolásáért, népszerűsítéséért, fejlesztéséért.

Az aradi Kölcsey Egyesület immár 2003 óta ezen a napon tünteti ki az aradi magyar kultúra kiválóságait. Mint az egyesület minden ünnepi rendezvénye, a januári is nemzeti imánk elénekelésével kezdődött.

Az egyesület kuratóriuma idén is két díjat ítelt oda: Csiszter Kálmánnak, valamint Piroška Katalinnak és Istvánnak. *Csiszter Kálmán* laudációját az Aradi 3-as számú középiskolában volt osztálytársa, Ujj János tartotta. Kiemelte a kitüntetett városvédő tevékenységét, ahogyan magán-tevékenységében, valamint a városi tanács építé-

szeti szakbizottságában igyekezett megvédeni a rombolástól Arad építészeti örökségét. 1981-től az akkori Kulturális-tudományos szabadegyetem Tudomány, technika, technológia nevet viselő nagy sikerű kurzusát vezette. Mintegy 150 előadás hangzott el magyar nyelven, többségüket aradi mérnökök, orvosok, kutatók tartották. Ugyanakkor sikerült a romániai magyar műszaki értelmiségiek legjavát is az egyetem katedrájára hívni Kolozsvárról, Temesvárról, Bukarestből, Nagyváradról. A tanfolyam az aradi magyar tudományos-műszaki élet fórumává vált.

A *Piroska házaspár* tevékenységét Réhon József vázolta. Mint elmondta, Katalinnak tanára, sőt osztályfőnöke is volt. A jelenleg kiskunfélegyházi lakcímmel rendelkező pedagógus házaspár együtt közel száz éven keresztül oktatta az ifjúságot anyanyelvre, illetve fizikára, kémiára. Tizen-nyolc éves Arad megyei pedagógusi tevékenységüket mindeddig semmiféle elismerésben nem részesítették, elfeledkeztek róluk. Nyugdíjas koruktól, de már korábban is, évtizedeken keresztül kutatták az aradi magyar színházi élet másfél évszázados történetét. Kutatásaik eredményét több folyóiratban közzétették, a *Szövétnek* aradi kulturális lap állandó munkatársai. Szorgos kutakodásaik

szintézisét 2012-ben tették közzé *Az aradi magyar színháztörténet 130 éve (1818–1948)* című 700 oldalas első kötetben. Mint elhangzott, immár nyomdakész állapotban van a hasonlóan vaskos, kitűnően illusztrált második kötet is, megjelenése idén várható.

A művészi kivitelezésű bronzplakettből (néhai Dinyés László budapesti képzőművész kitűnő alkotása), díszes oklevélből és aradi képzőművészek (Csernyánszky Judit, Simó Margit, Steinhübel Zoltán) alkotásaiból álló díjat Jankó András, a Kölcsey Egyesület elnöke és Berecz Gábor titkár adta át.

Az esten fellépett a *Vox Angelicus* vonósnégyes: Tóthpál Béla (elsőhegedű), Mišcovici Tibor (másodhegedű), Kászoni László (mélyhegedű), Pataki Károly (gordonka), illetve Kászoni Annamária magánénekes. A kamarazenekar előadásában elhangzott Johannes Brahms két magyar tánca (a 6. és az első), a *Klapka-induló*, Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operájának palotása. Kászoni Annamária Arany János *A rab golya* és Petőfi Sándor *Zord idő* című megzenésített versét (zeneszerző Kászoni László) tolmácsolta, valamint a műsor befejezéseként székely népviseletbe öltözve három magyar népdalt énekelt.

A Kölcsey Egyesület díjátadóján: Fekete Károly, Réhon József, Berecz Gábor, Piroska István, Jankó András, Piroska Katalin, Csiszter Kálmán, Ujj János (Balta János felvétele)

Kászoni Annamária magánénekes és a Vox Angelicus vonósnégyes (Balta János felvétele)

Kett Groza János
grafikája

Juhász Béla

TAVASZT BARKÁCSOLTUNK DECEMBERBEN*

Karácsony előtt két nappal. Hangulatkeltés céljából a Csiky Gergely Főgimnázium *Kispacsirták* gyermekkórusa csilingelő dalai szólaltak meg Khell Jolán (Lola) tanító néni figyelő tekintete kíséretével. Őket hívtuk meg erre az eseményre, mert mindkettőnk, Pétert is, engemet is szoros szálak kapcsolnak az iskolához, hisz diákjai voltunk valamikor, s millió szép emlék köt az Alma Materhez.

Amikor 2015 júniusában a Vörösmarty tér közelében, a budapesti ünnepi könyvhét egyik szünetében egy pohár barna sör mellett egy ír pub teraszán elbeszélgettünk Kövér Péterrel, aki 2014 decembere óta rendszeresen közölt írásokat a *Szövétnek* Humor rovatában, felvetődött, mi lenne, ha összedobna írásaiból egy kötetre valót. Megtetszett neki az ötlet. 2016 júniusában egy esőre hajló délután már együtt ültünk a Vörösmarty téren az *Irodalmi Jelen* standja elé helyezett asztalnál, és együtt dedikáltuk megjelent kötetünket.

Kövér Pétert gyerekkoromból ismerem. Mindketten a Templom utcában laktunk, és ugyanabba az iskolába jártunk. Tudtam, hogy Péter jópofa gyerek, és rengeteget szokott dumálni. Könyve aradiakról szól aradiakhoz, egy aradi, pontosabban Németországban élő, Aradhoz rengeteg szállal kötődő fogorvos hegyes tollából, aki írásra adta fejét.

Különleges, úgynevezett „ikerkönyv” született. Akár előlről, akár hátulról nyitjuk fel, tizenöt-tizenöt pár oldalas írás tárul elénk. A címadó a *Barkácsolj egy tavaszt!*, melynek alcímében a szerző elárulja: „mellékelek egy szabásmintát, amivel fellázadhatsz a hangulat rabsága ellen.” Filozofikus hangvételű eszmefuttatás a *Carpe diem*, amelyben egy

jó barátja könyvére reflektál, s közben elmélkedik egy nagyot az időről. Párjára, Andira utal *Vigyázz, ha jön a vonat!* írásának alcíme: „...és köszönöm, hogy velem utaztál életem vonatán.” Végül megemlítem azt az írást, amely, miután egy évvel ezelőtt megjelent

a *Szövétnek*ben, olvasóink nagy részének körében osztatlan sikert aratott. Voltak azonban – igaz, kevesen –, akik kissé ízléstelennek minősítették, ugyanis a szellentésről, tudományos kifejezéssel a *flatusról* szól, igen szellemesen: „*Flautus – a büdös életbe! – csupán pár orrfacsaró gondolat egy légies, nem kézzel fogható témához.*”

A valódi, szívet melengető humor holdudvarába tartoznak Kövér Péter írásai. Olvasás közben mosolygunk, nosztalgizunk, emlékeket idézünk, újra ülünk a hegyaljai villamoson, kirándulunk, éneklünk, viccelődünk, bulizunk, komiszkodunk. És hatalmasakat röhögünk. Olykor elérzékenyülünk, összeszorul a szívünk. Pontosan úgy, ahogy Kövér Péter eltervezte akkor, amikor írásba foglalta és elénk tárta emlékeit, gondolatait.

A kötetet Péter leánya, Chris illusztrációi és a szerző fotói díszítik. A borítót Bege Magdolna készítette a szerző útmutatásai alapján, a technikai szerkesztés, azaz a tördelés pedig Rudolf Ágnes munkája.

Kövér Péter könyvbemutatójával tavaszt szeretnünk volna barkácsolni. Nos, az időjárás nem hallgatta meg óhajunkat. A Jelen Ház barátságos nagytermébe összegyűlt nagyszámú érdeklődő szívébe viszont, azt gondolom, sikerült sok-sok melegséget és derűt varázsolnunk.

**Barkácsolj egy tavaszt... és más története(k)*, Irodalmi Jelen Könyvek, 2016. Kiadja a Concord Media Jelen, Aradon.

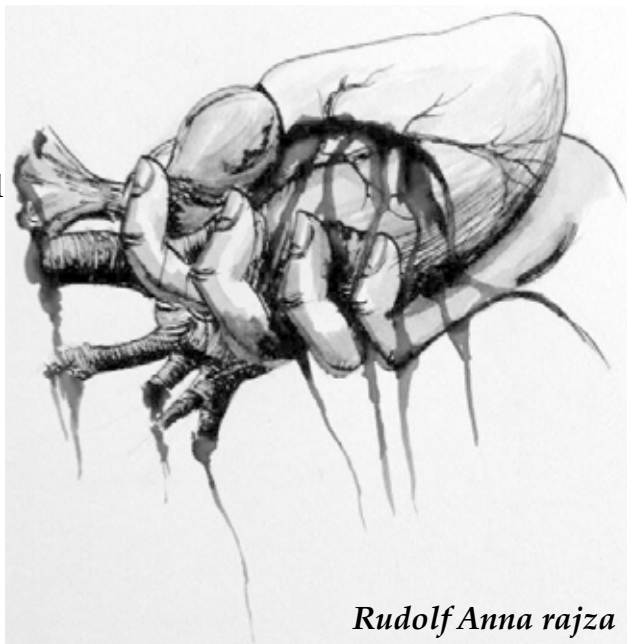
PIHETOLLAK A CSIKYBÓL

Köteles Nikolett

CSEPP A TENGEBEN

Megvágta a testet, megvágta a lelket könyörtelenül,
Azóta mind-mind csepegnek a bíbor cseppek szüntelenül
A bőrt penge, az érzést a szavak éles tánca vágta fel,
S azóta a rőt kín erősödik, s félő, már nem múlik el.
A bíbor cseppek skarlátvörös folyóban olvadnak össze,
S elnyelik a szeretet hajóit. Vajon túlélő lesz-e?
A düh nő, a félelem lappang, a gyűlölet erősödik,
Közben a kábító, piros lé egyre csak ömlik és ömlik.
A látóhatárt mossa az iszonyú, vérvörös zuhatag,
A szívek reményvesztetten remegnek, a talaj ingatag,
De egy szeretetcsepp kerül a fájdalom óceánjába,
És csodák csodájára tisztulni kezd fátyolos látása
A megalázottnak, az összetörtnek, az elpusztítottnak.

Rudolf Anna rajza

Simpf Angelika

BEPILLANTÁS (2.)

Rühellem, hogy hozzám érnek. Utálom, hogy azt hiszik, közük van hozzám, vagy hogy ismernek. Pedig semmit sem tudnak. Azt hiszik, ilyen vagyok. Hiába állítanám az ellenkezőjét, nem hinnék el. Rejtegetem az igazi éneket. Törékeny, csillogó makulátlan, ismeretlen porcelánlélek. Valamikor még hittek nekem, de elvesztettek, azóta nem ismernek. Őket hibáztatom. Mindegyiket. Ők tehetnek mindenről. Ami látszólag lettem, az az ő művük. Ők döntöttek eddig helyettem. Ők taszítottak a szakadék szélére, nekem már csak egyet kellett lépni, hogy lezuhanjak és elérkezzem ide. Nem terveztem szabadesést már az életem elején. De a dolgok nem mindig alakulnak úgy, ahogy mi szeretnénk. Nem tudjuk irányítani a sorsunkat. Nincs hatalmunk hozzá. Születésünk óta minden befolyásol minket. Már előtte is. A szüleink, a társadalom, a kultúra, a jövőtől való rettegés, a múltunk, a törvények, a szokások, illemszabályok, barátok, elmúlt és eljövendő szerelmek, az egész világ. És nem tudjuk kivédeni. Küzdhetünk az árral, de végül úgyis elsodor. Mások akarnak azzá tenni, akik vagyunk. Nincs választásunk. Nincs beleszólásunk. Nincs lehetőségünk változtatni. De a gondolataink szabadok, ott magunk

lehetünk. Mi döntjük el, mennyit osztunk meg az embereknek magunkból. Össze vagyunk kapcsolódva, hatunk egymásra, ezért fontos, hogy milyen közösségben élünk. Én, mint mindenki, elszültem. Bele a ragacsos iszapba. Nem tudom, mikor kezdődött, de teljesen beszippantott. Idáig lökdöstek, tuszkoltak, unszoltak, sutyorogtak a fülemben, manipuláltak, eljuttattak a végzetemig. Nem egyedül mentem végig az ösvényen, de csak a peremig kísérték. Onnan az én döntésem volt, hogy ugrom-e. Megtettem, és kiteljesedtem. De ha nem ragaszkodunk véresen is magunkhoz, újra átváltoztatnak. Szétmarcangolnak, darabokra törnek, és már nem leszünk az eredetiek.

Gyerekek árván ténferegnek, anyák felsértett büszkeséggel küszködnek, férfiak sajgó szívvel, vagy mohó/perverz vágyakkal gyilkolnak, és mégis saját, parányi életünkbe veszünk, miközben a világ bömböl, rezeg alattunk a szilárd talaj, szakad ránk a mennyezet, repedésekben virágzik a penész, és te mégis pocskolod a szavakat. Mert nem tudod, mások mit éreznek, mégis prófétának hiszed magad. Mert darabjaira bomlik a fájdalom, mindent letarol, de tovább színleljük az élet értelmét, a boldogságot.

Horváth Csaba

A FARSANGI MASKARÁDÉ MARGÓJÁRA

Álarcosok a Bibliában

Az ember álruhába öltözik farsang idején, arcát eltakarja álarcával, és így a névtelenség fátylával takarja be magát. Elváltozik. Nem megváltozik, csak elváltozik. Nem új keletű dolog ez, s a bibliaolvasó ember tudja, a Szentírás is tartalmaz leírást ilyen elváltoztatott, önmagukat elváltoztató emberekről.

Az első ilyen bibliai tudósítás Ádám történetében olvasható (1Móz 3,7). Az első ember is a bűn után mezítelenségét fügefalevélből készült körülkötőkkel próbálta elrejteni. Izsák fia, Jákób, kecskebőrrel borította be magát, és így lett hazug, csaló (1Móz 27,16). Saul, Izrael első királya idegen ruhát vett fel magára (1Sám 28,8), arcát elváltoztatta, és így ment az endori halottidéző asszonyhoz. Áháb király megmásított öltözetben vonult csatába, hogy életét megmentse – mégis elveszett (1Kir 22,30).

Álruhát hordani, maszkot viselni csalást, kép-mutatást jelent. Soknak életmódjává válik a folyamatos álarcviselés, és később keserűen kell belátnia, ő lett becsapott, nem az, aki felé álarcát mutatta.

Farsang idején a névtelenségbe, személytelenségbe burkolt ember kivetkőzik önmagából. Félteteszi istenképűségét, sokszor keresztény mivoltát is elfedi, gondolván, hogy a maszk mindent elfed. Tud az álarc a gátlástalanság eszközévé válni. „Most megtehetem, megmondhatom, mert senki sem ismer fel.” Öncsalás és hazugság eszközévé is válhat.

Farsang után az álarcok a szemetesvödörbe kerülnek. Mi marad utánuk? Csalódás, keserűség, felszínes öröm? Nagyszerű dolog, amikor az ember vállalni tudja az igazságot, a kép-mutatástól mentes életet, és ezt tudja, akarja is képviselni. Az elváltoztatott élet helyett a megváltoztatott életet vegyük magunkra.

Farsangi népszokások Fazekasvarsándon

A farsangi időszakban Fazekasvarsándon évtizedek óta furcsa maszkokba öltözött fiatalok csoportja zavarja el a telet. Már abban az esetben, ha van tél. Régebben a rekruták feladata, kiváltsága volt, hogy maszkások lehettek. Mára már, amikor a rekruták fogalma is érvényét veszítette, kicsit lazább az előírás.

Hamvazószerdán tizenöt-nél többen öltöznek be a házilag készített maszkokba, valamint az ezzel összhangban levő ruhába, ami ócska rongyokból hasított csíkokból, papírcsíkokból áll össze, egyénileg tervezve és testre szabva. A maszkások csapatosan indulnak, majd minden házba bemennek, riogató, vijjogó, jajgató hangokat kiadva, ezzel zavarva el a telet. Cserébe tojást, kolbászt, szalonnát ad a házigazda. De nemcsak ennyiből áll, hanem az általuk készített fekete krémmel, ami cipőkrém, korom, fáradt olaj és egyéb „titkos” alkotóelemek keveréke, megkenik a gyermekek, felnőttek arcát. Annak függvényében, ki mennyire hagyja.

Ilyenkor a falu nagy váradalomban van, várják a maszkásokat vagy a maszkákat. Az óvodások, iskolások is izgatottan várják őket, hiszen a télzavarók csapata a tanintézeteket, állami intézményeket sem kíméli. Mindenkihez ellátogat. Az utcán kacagó, visongó gyereksereg kíséri, és izgatottan várják, hogy mikor menekül egy-egy magát megkenni nem engedő lány, aki után eredhetnek, és akkor bőségesen befeketítik. Seprű is van náluk, azzal hajtják el a telet.

Amikor a parókiára érkeztek, kicsit visszafogottak voltak, bár amikor én megláttam őket,

nagyon meglepődtem. Ugyanis annyira félelmetesre sikerültek a maszkok, jelmezek, hogy nem lehetett tudni, kit rejtenek. Ezt a néphagyományt és népszokást abban a pillanatban a vallásos, hívő ember szemszögéből kezdtem értelmezni, részletekbe menően. Az jutott eszembe, hogy a

maszkok elrejtik az embert. Olyankor egyféle hamis önbizalmat, bátorságot és szabadságot kap az ember, mert nem vonható felelősségre. Nem tudod, ki van a maszk mögött. Csinálhat bármit. Mi persze tudjuk, hogy a jól sikerült, ronda maszk, csúfság mögött egy jó lelkű fiatal rejtőzik. Engem ez megnyugtató. Ugyanakkor az aggasztott, hogy mi van a való életben. Amikor, úgymond, az emberek álarcok mögé bújnak. Amikor az az arc, ami feléd fordul nem csúf, sem nem rémisztő, sem nem utálatos, hanem kedves, mosolygós, szimpatikus? Mi van, amikor erről kiderül, hogy mindez, amit látsz, és ő láttat teveled, csupán álarc? Mögötte pedig egy utálatos gonosz ember van? Azon gondolkodtam, mikor látunk több maszkát? Mikor van rajtunk több álarc? Farsangkor... vagy az év többi időszakában? Farsangkor legálisan. A farsangi maszkokat le lehet venni, könnyen meg lehet tőlük szabadulni, hiszen mi gyártottuk, készítettük, és csak a felszínt változtatják át. Vannak viszont úgynevezett hétköznapi álarcok, amelyek mélyen a jellemünkben vannak. Ott készülnek. Igazi istenképűségünket rondítják el. Csak a felszínt takarja el a maszk. Eltakar, de nem változtat meg. Nem tesz más emberré. A csúf maszka sem tesz az emberből gonoszt. Viszont a szép külső, a mosoly gyakran takarhat gonosz lelkületet. Nem tudod, ki van a maszk mögött. Isten azonban a dolgok mögé tud látni. Mennyi álarcot gyártunk magunknak, hogy általuk megkapjuk a hamis szabadságot, bátorságot! A fekete krém, amivel megfestik, megkenik a gyerekeket, felnőtteket kiváló jelképe lehet a bűnnek. Minden házat meglátogat. Nincsenek kivételek, bűntelenek. A bűn hasonló ehhez a kenőcshöz. Fekete. Az is, aki keni, olyan lesz, meg akire rákenik. Nem lehet

úgy dobni a sarat a másik emberre, hogy te ne legyél sáros. Nehezen lehet lemosni, letörölni. Ott a korom és a fádrt dízelolaj, két olyan összetevő, melyben a grafit és a szén olyan vegyületekben van, hogy nehezen mosható lesz, mélyen beleivódik a bőrbe. Akár a bűn az ember lelkébe, természetébe. Annyira hétköznapi elemekből áll, hogy gondolnánk, könnyen letisztíthatjuk, megszabadulhatunk tőle. Olcsó bűnbánattal, langyos imádkozással vagy templomba járással. Akit bekentek, tudja, speciális tisztítószer kell, hogy megszabaduljon a foltjaitól.

A bűnt sem lehet könnyen lemosni. Csak Jézus vére képes erre. Ez az egyetlen tisztítószer. A maszkások nem adnak tisztítószert. A tisztulás eszköze nem az emberek sajátja. Kapják. Kívülről. Valakinek meg kellett vásárolnia. Milyen nagy árat fizetett érte Isten! Az ember csak foltokat létrehozni képes. A tisztát bemocskolni. Ez az alkalom is eszünkbe juttatta, mennyire rá vagyunk szorulva, hogy megtisztuljunk, hogy megtisztítson Krisztus. A bűnt kiábrázolta, testközelbe hozta és megutáltatta velünk.

A maszkázás végén a csapat megsüti a tojásrántottát, szalonnával, kolbásszal, és a meghívott fiatalokkal közösen elfogyasztják, immáron megmosakodva, tisztán, fádrtan, örvendezve.

Akár a nagy vacsora az evangéliumban. Tisztán (megtisztítva), már nem rongyokban, örvendezve, nem riogató embertelen hangot hallatva, hanem együtt. Én is sokszor hivatalos voltam erre a vacsorára. Örömmel mentem (míg tart a meghívás), hiszen lélekben azt kívántam, hogy a nagy vacsorán is legyünk együtt mindannyian, örvendezzünk odaát is.

Kiskapus

Matekovits Mihály

MINORITA ANEKDOTÁK (2.)

5. Meleg vasárnap volt. A nagymise után idősen néni jött be a sekrestyébe, Héjja János atyához intézve szavait.

– Székelyföldről jöttem, és a plébánosunk azt mondta, hogy itt Aradon keressem Karvaly atyát! Itt pap?

– Én vagyok az, csak a másik madár – mondta az atya nagyot kacagva. Héjja... és nem karvaly!

A néni nagyon szégyenkezett:

– Tetszik tudni, Székelyföld messze van, útközben összekevertem...

6. Régen nem minden vasárnapi misén volt prédikáció. Amikor tartottak, mindig a mise végén került rá sor. A reggeli 7 órás misét követően Oláh Ferenc plébános, házfőnök rendszerint

avval kezdte, hogy *aki piacra akar menni, az most induljon, és ne a szentbeszéd közben csoszogjon végig a templomon.* Egy alkalommal erre egy néni elindult a második padból, nehezen járt, lassan ment. Az atya a szószéken állva várt.

– Csak mondja, tisztelendő úr, mire én kiérek, már a felénél tart – szól hangosan.

Attól kezdve ez a vasárnapi felszólítás elmaradt.

7. Az aradi minorita templom főoltárképét (Vastagh György festő Szent Antal-kepe) restaurálták a hatvanas években, bizonyára nem túl sza-

kavatott mesterek, mert néhány angyal eltűnt. A hívek egy része – akik nem tudtak a restaurálásról – csodáról beszélt, negatív előjelnek véve az eseményt, miszerint néhány angyal elszállt a főoltár mögül. Oláh Ferenc plébános, házfőnök a maga módján tájékoztatta a híveket vasárnap: *az angyalok nem elszálltak, hanem oxidálódtak.* Volt, aki tudta, hogy mit jelent, mások félelemmel telve imádkoztak.

Hozzáértő szakemberek néhány hét múlva visszafestették az elszállottakat...

M e m o á r

Tatár Etelka*

CHICAGÓI LEVÉL

FELVILLANÓ, KEDVES EMLÉKEIM**

*„Fiacskáim, ne szeressetek szóval, hanem tettel és igazsággal” (Szent János evangéliumából) –
ft. Sándor Tivadar, arad-gáji plébános (179. old.)*

Juhász Béla több kötetes aradi szerző az utóbbi két évben a budapesti könyvvásáron is jelen volt.

Jelenlegi könyve, 17 interjú aradi személyiségekkel, hogy ne mondjam, hírességekkel, nemcsak egy-egy személyről szól, hanem magáról a városról, az aradiakról, a kisebbségi sorsról, a történelmi háttérrel, klasszikus értékekről, családról és nem utolsósorban az Alma Materről.

A szerzővel is, azaz a kérdezővel a város és az Alma Mater köt össze. Mindketten aradiak vagyunk, és egy családdá kovácsolt minket az iskola. Tehát régi barátság és bizonyára egy életre szóló, bár nem voltunk osztálytársak; Márta, a húga, osztálytársam volt. A házuk pedig nyitva állt előttünk, nagyszerű bulikat szerveztek, akkor még szülői felügyelet alatt, Juhász mama finomakat süített, és a nagygyönyörű ruhákat varrt.

A könyv is olyan, mintha családi albumot lapozgatnék, csupa ismerős arc, név, néhol a történet is az. Például Matúz András története, ahogy a kérdezz-felelek játékból kiderül. Bár előttem járok osztály, ismerem, mióta az eszemet tudom. Nem egy fertályban – városrészben – nőttünk fel: én Mikelakán, ő a Rácz-fertályban, valahol a cukorgyár mellett, de mindketten a Maroshoz közel, apám egyik nővérének szomszédságában. Tudtuk, szép fiú, jó fiú, és tehetséges, de nem jutott

be az egyetemre, mert nem tudott jól, vagy nem tudott eléggé románul. Pedig Bogdan Regina, volt romántanárnőnk igényes, sokszor túlzottan is igényes, munkájával sokat segített nekünk a beilleszkedésben. Aztán a történetet évtizedek múlva Gazsi tanár úr, azaz Dr. Kovács Géza történelemtanárunk is megerősítette. És most maga a könyv írásban is „dokument eszty”, mondja a régi politikai vicc. Tehát nemcsak szóbeszéd, kőkemény valóság volt.

Ha szakmai statisztikát készítenék a könyvről, mondhatnám, aradi képzőművészeti album. A tizenhét beszélgető partnerből kilenc festőművész, grafikus, szobrász, restaurátor: Brittich Erzsébet grafikus, Csernyánszky Judit és Kettő Groza János festőművész, Matúz András szobrász, restaurátor, Mór-Sághi Annamária grafikus, Ódry Mária festőművész, restaurátor, Simó Margit festőművész, Siska-Szabó Hajnalka képzőművész, Steinhübel Zoltán keramikus. A kötet fele. A maradék aztán megoszlik szakmák szerint, van néhány tanár, pedagógus, lelkész, mérnök, de tornász világbajnok is, aki azóta átnyergelt, és kozmetikus lett itt, az Államokban. De a politikusok sem maradhattak ki, hiszen az RMDSZ meghatározó politikai erő a kisebbségbe került magyarság és Arad életében is. Sokan sok mindenért kárhoztatják, de azért

a megvalósításokat sem kéne a szőnyeg alá söpörni.

A megkérdezettek többnyire az én generációm. Sőt Ódry Marival, Simóval – mert csak így szólítottuk – osztálytársak voltunk. Annak idején az osztálynapló egy lapja így nézett ki: Milthaller, Nagy – ez voltam én – Ódry. Simó gyönyörű ruhákat rajzolt, olyanokat, amilyenek a divatlapokban voltak, bár ez is hiánycikk volt az én gyerekkoromban, az általános iskolában. Egész füzetem volt tőle. Sőt néha megengedte, hogy én színezzem ki a rajzait. Összejártunk, közel laktunk egymáshoz. Aztán a várost szisztematizálták, lebontották a házainkat. Elvégeztük az általánost. Messze sodródtunk egymástól.

Néhány képzőművész másodállásban költő is. Ódry Marika szerint „A versírás szabadság...” (77. old.) Arad mindig is fontos központ volt a magyar kultúra számára. A XX. században jelentős újságai, folyóiratai jelentek meg. Büszke vagyok saját generációmra, hogy volt erőnk megtartani, tovább vinni a hagyományokat. Hálás vagyok szüleimnek, az ő szüleiknek, tanárainknak, hogy volt merszük magyarnak maradni és minket is annak nevelni az elnemzetlenítő kommunista években. A könyvben Bognár Levente, mérnök, ma RMDSZ-politikus ezt így fogalmazza meg: „az is politika, hogy az ember megvallja magyarságát...” (115. old.) Bár szerinte a kisebbségpolitika érdekvédelem. Cziszer Kálmán szerint ő nem politizál, hanem a közösséget szolgálja (131. old.)

Büszke vagyok Aradra, az aradiakra, hogy ma is pezsgő kultúréletet tudnak fenntartani szinte a semmiből. „Művészetkedvelő, műértő és művészetpártoló embereket szeretnék nevelni” – mondja Siska-Szabó Hajnalka pedagógus, képzőművész. (91. old.)

És ha már Arad, nem maradhat ki a foci sem: Piros Dénes, nyugalmazott kémiatanár emlékezik az ITA csapatára, és arra a tényre, hogy valaha a bukaresti román válogatott tagjai voltak Aradról Lóránt, Tóth III és Pecsovszky, azaz Csala. És a román–magyar viszony alulnézetből: „A buka-

restiek felnéztek az erdélyiekre...” (157. old.) De a foci mellett Aradon nagy érdeklődésnek örvendhetett a torna, úszás, sőt a kosárlabda is. A kosárlabdát volt osztályfőnökünk, Vadász Ernő népszerűsítette a városban, de az úszást a könyvben Tús Ferenc népszerűsíti mint a Megyei Úszó és Vízilabda Szövetség egykori elnöke, játékevezető.

Az első megkínzott alany Éberle Trudi, 1980-ban kétszeres olimpiai bajnok, ezüstérmes, de világ- és Európa-bajnok is. Belső keresztmetszetét adja az akkori romániai tornász világnak. A világhírű Károlyi házaspár keze alatt nőtt fel. Emlékeiben nagyon kemény világ él, nem adták ingyen a sikert. „Nem hívhattam anyukámat, hogy vigyen haza” – mondja egy helyen szinte szomorúan, de szülővárosáról derűsen emlékezik: „Szerettem ezt a várost, szerettem az itteni barátaimat...”, ahogy mindnyájan, szinte kivétel nélkül, akik itt születtünk, akik itt nevelkedtünk fel. Ő nagyon hamar kikerült a gyermekkor világából, és nehezen kellett küzdenie, dolgoznia a sikerért. És az igazságtalanságokat is le kellett nyelni, meg kellett emészteni. Évtizedek után is keserűen emlékezik: „Egy aranyat elloptak tőlem

a bírák... mert akkor olyan volt a politikai helyzet.”

Természetesen minden beszélgető partner megérdemelne egy-két mondatot legalább, hiszen fontos személyiségek a város, a megye kulturális, politikai vagy sportéletében. De ha én mindent ki-mazsolázok, mi marad a tisztelt olvasónak?!

Nem is igazi könyvismertető ez az írás, inkább tovább gondolás, haza gondolás, utánérzés. Tudom, hogy itt, Amerikában is felkelti a figyelmet, ha csak arra gondolok, Miami-ban Bodorék, San Franciscóban Budai Tibi, Kanadában Lipniczkiék biztosan elolvassák. Aztán lesz, aki felhív, meg-tárgyaljuk a könyvet, sőt az én észrevételeimet is. Boldog vagyok, hogy én is segíthetek abban, hogy aradiak maradjunk, és hogy ehhez Aradról Juhász Béla könyve is hozzájárul.

És végre szólaltassuk meg a szerzőt, a kérdezőt. Az előszó egyben ajánlás is, vallomás a szándék-ról, a témáról, a műfajról.

„Aradiak.

Nagy részük itt született, vagy a megyében. Legtöbbjüket ehhez a városhoz köti millió, rendkívül nehezen elszakítható selyemszál. Óvoda, iskola, tanítók, tanárok, anyák és apák, barátok, kollégák (...) pajtások, szerelmek, család, gyerekek, unokák. Kellemes és keserű emlékek, bosszúságok és megbocsátások, szomorúság és remény.

Sorsok. Életutak. Karrier. (...)

Nosztalgia. Lokálpatriotizmus. (...) Emlékek. (...) Célkeresztben mindig a közösség. (...) Festmények és grafikák, faliszőnyeg és kerámia, vers és kopjafa, restaurált templomi freskók. Művészek érzékenysége, vallomásba foglalt pihefinom ecsetvonások. (...)

Laza, közvetlen, olykor humoros, máskor szomorkás, de mindig igaz csevegések.”

Maga a könyv „egy színes képeslap” Aradról és lakosairól, pillanatképek történelmi sorsfordulókról.

„Ajánlom ezt a kötetet mindazoknak, akik éreznek vonzódást, érdeklődést Maros-parti városunk iránt. És azok iránt, akik megszólalnak ebben a

kötetben, akik tettek valamit – és nem keveset – ezért a városért, a hírnevéért, a benne lakó emberekért.”

Az író-szerkesztővel együtt én is ajánlom a kötetet az olvasók figyelmébe, nemcsak azért, mert szülővárosomról, Aradról szól és abban a lelkemnek kedves emberekről, de mert minden sora mögött ott bujkál az örök tanulság a munka, az alkotás öröméről, az összetartásról, a valahova tartozásról, a másságról. Arról a közösségről, amibe születünk, ami felnevelt és megtartott, mert megtartottuk, ahogy az öreg szalontai szomszéd írja:

„S mi vagyok én, kérded. Egy népi sarjadék,
Ki törzsömnek élek, érette, általa;
Sorsa az én sorsom, s ha dalra olvadék,
Otthon leli magát ajakimon dala.”

(Arany János: Válasz Petőfinék)

Chicago, 2017. január 17.

*Az Amerikai Magyarság, azaz Kékújság munkatársa

**Juhász Béla: Aradi személyiségek – Interjúk, vallomások, portrék – Színfoltok (Irodalmi Jelen Könyvek, 2016.)

Dr. Markovics Radmila

NEM TÖRTÉNT SEMMI

Nem történt körülöttem semmi. A tévé képernyőjén valamilyen műsort közvetítenek, de csak a hangokat észlelem, és ezt azért teszem, hogy ne a csend zakatoljon a fülemben. Közben olvasom az interneten a verseket, elbeszéléseket, de az agyamig egyik sem jut el. Nincs a szobában hideg, csak ridegek a falakon a képek, taszítanak a könyvespolcon álló könyvek.

Nem történt semmi, csak kitört a polgárháború. Az öcsém a fronton, a fiamért rettegek, hiszen őt is vihetik minden pillanatban.

Közben kiürült az éléskamra.

A gyerekeimre ráparancsoltam, csak a gatyát és bugyit cserélhetik naponta, a többi akkor, ha nagyon szükséges. Beléptem a fürdőszobába, a szennyes majdnem a plafonig ért. Fülön fogtam ökelméket. Azt vágta a fejemhez: te tanítottál minket arra, hogy naponta váltsunk alsóneműt, azonkívül izzadt, piszkos ruhát meg ne láss rajtunk.

Tudok én háziszappannal is mosni!

Nem történt semmi, csak külföld segítségével szétrobbantották a hazámat, ahol biztonságban felnőttem, dolgoztam. A testvérháború gyűlöletet, rasszizmust szült, betöltötte a világmindenséget évekkel előre, de még ma sem nyugodtak le a kedélyek.

Nem történt semmi, csak az áramszünet órákig tartott, és azt csiripelték a verebek, Horvátországba szállítják az áramot, nem baj, hogy harcban állt a két ország. Valakik nagyon jól jártak, ha igaz. Azért történt valami: jöttek a romantikus gyertyafényes esték. Télvíz idején ismét egymásra találak a szomszédok, én is. Este kártyáztunk ott, ahol fával, szénrel tüzeltek, nem olyan volt a szoba hőmérséklete, mint ahol a villanykályha ontotta volna a meleget.

Gyerekkorom estéi jutottak eszembe, akkor is pattogatott vagy főtt kukoricát ettünk. Most királyi vacsora volt.

Szegény villanykályha, annyit ért, mint halottnak a csók.

Nem történt semmi, csak milliárdosok lettünk.

Amikor volt áram, rettegve ültünk a tévé előtt. Figyeltük, hol folynak a harcok.

Nem történt semmi! Befejeződött a háború. Kor-gó gyomorral, összetört hittel, de míg mi, akiknek a szerettei hazajöttek, boldogok voltunk, addig mások házában a gyász honolt.

Nem történt semmi, csak utcára kerültek a férfiak, nők. Se munka, se kenyér, a kalászkok lehajtott fejéből sírtak a búzaszemek. Nőtt a betegek száma, nincs pénz, nagy valami, nincs orvosság, az élet úgysem ér semmit sem.

Nem történt semmi, csak romokban hevernek álmaink. Nyugdíjasok tartják el a családot. Ennek következtében elkezdődött a tömeges kivándorlás munkalehetőséget keresve. „Ahol a kenyérem, ott a hazám” – szól a mondás. Valahogy nem hiszem. Szerencsések az informatikusok, és azok, akik ismerik az angol vagy a német nyelvet, de azok is mennek, akik egyiket sem beszélnek.

Nem történik körülöttem semmi, csak a lányom megy Angliába dolgozni, mert a szükség törvényt bont. Nem maradhat sem az unokámmal, sem velem. A fiam dolgozik látástól vakulásig, a me-

nyem is kapott munkát. Lám, azért csak történik valami.

Körülöttem nem történik semmi, azon kívül, hogy törvényileg engedélyezett a lopás. Ezt még a pisze sem hinné el külföldön, pedig így igaz. Mindennek a teteje, ha a betörő a házban van, nem szabad védekezni ellene, mert börtönbe kerül a házigazda, de a betörőknek szabad halálra verni az időseket, és ez biztos helyénvaló, természetes, csak én nem értem, azért bizony félek, mert egyedül vagyok, tetejébe még idős is, pénzem meg nincsen, biztosított jobbik esetben a félholtra verés, vagy éppenséggel halva találunk. A betörők meg üres kézzel távoznak, mert ja, aranyam sincsen.

Nem történik semmi, és azért, mert úgy vélem, olyan egyhangú az élet, pedig bennem moccan a történni vágyás. Nem sok a kívánságom. Jó lenne, ha dolgozhatnának az emberek, volna értékrend, felütné fejét a kölcsönös megbecsülés, mosolygós arcokat látnék komorak helyett, viccet mesélnének az emberek. Azért az volna a legfontosabb, ha elfoszlaná az egész országot beborító, undorító stressz-felhő.

Ezek után talán történne valami jó is ebben a rohadt életben.

Kishegyes, Szerbia

Regéczy Szabina Perle

SZEMEK TÜZÉBEN

(Naplójegyzetek az 1989. október 1. és december 16. közötti eseményekről)

V. „Tedd a világot orvossággá...!”

Dsida Jenő verseiből csodálatos összeállítást sugárzott a Magyar Televízió. Magam sem feledkeztem meg hazai magyar irodalmunk egyik legtehetségesebb képviselőjéről. Emlékére az iskolában műsort szerveztünk tanítványaimmal. Titokban akartam tartani. Legyen minden kolléga számára igazi meglepetés. Annál érdekesebb lesz az egész. Szóltam a gyerekeknek, hogy csak szüleik tudhatnak a dologról, a tantestület csak a meghívás napján értesülhet.

Órák után rengeteget próbáltunk, hogy ne valljunk szégyent. Még a tízperces szünetet sem tartottam be. Mivel nehezebb versek is bekerültek a műsorba, Gyurkóczy Arankától is kölcsönkértem pár gyereket. Örült a közös rendezvénynek, de a lényegéről ő sem tudott. Déli tizenkettőkor,

amikor a tanítás elkezdődött, bevezettem a diákokat a tanterembe. Megjelenésüket, hangjukat és valamennyire személyiségüket felmérve, átnyújtottam a szerepeket. A nagyobbakkal való beszélgetés közben olykor fegyelmeznem kellett kis „bogárkáimat”, hogy nyugodtabban dolgozhassunk. Elég jól zajlottak a próbák. Mindkét osztály igyekezett helytállni, egyetlen fiú kivételével. Ő negyedszeri olvasás után sem tudta felolvasni az Örök útitársakat. Arca vörössé vált a szégyentől, az enyém pedig az indulattól. Berohantam a kolléganőmhöz elmondani a bajt. Itt állunk három nappal az előadás előtt, s ez a negyedik fiú, szégyenszemre, még olvasni sem tud. Az idős tanítónő arca idegesen megrándult, majd ráparancsolt diákjára, hogy olvassa fel a verset. A gyermek, zavarában, még annyira sem volt képes, mint azelőtt. Robbant a gránát! Kiderült, hogy itt sokkal

többről van szó, mint gyermekműsorról. A program, amelyre ennyi ideje készülünk, nem más, mint egy felnőtteknek szánt irodalmi est. A fiút összeszidta két pofon kíséretében, majd kizavarta az osztályból. A harmadik pofon az enyém volt, lelki értelemben.

– Túl színvonalas ez a műsor második és negyedik osztályosok részére. Még egy nagydiáknak is nehéz. A felnőtteknek biztosan tetszeni fog, viszont ezeket a kicsiket kegyetlenül megkínoztad. De ha már ennyi munkát fektettél bele, én is látni akarom.

– Erre megvan minden lehetőség – válaszoltam.

Másnap eljött hozzám, és végignézte az egész főpróbát. Magával hozta az összes tanítónőt. Persze már tudta az egész tanári kar, hogy nagy fába vágta a fejszemet. A műsor mindenkinek tetszett. Egy adott pillanatban egyikük elsápadt. Ijedelmének oka a *Tóparti könyörgés* volt. Miután elengedtem tanítványaimat, idegesen rám förmedt:

– Hogy lehet a mai világban ilyet énekelni? „*Ez pusztulás, beteg világ.*” Ráadásul: „*utolsó fény, sötét november*”. Még megtámadnak politikailag! – Mit adott Isten, épp november volt. – Mindannyian az állásunkkal játszunk, ha ezt a műsort megengedjük. Én félek, előre látom, hogy ebből nagy baj lesz!

Az elmondottak hatására többen elgondolkodtak.

– Igazad van. Erre nem is gondoltam – érvelt a második. Néhány nappal ezelőtt rendelték be minket a kongresszus tiszteletére. Még félreértik a dolgokat!

Az iskolában sláger lett a *Tóparti könyörgés*ből. Gyermekeim, ahogy kiértek az iskola udvarából, vad lendülettel énekeltek: „*Tedd a világot orvossággá, és add be az emberfiának!*” Mintha gyermeki szí-

vük érezte volna, hogy ez a beteg világ csakugyan orvosra vár, itt történnie kell valaminek, egy váratlan ajtónyitásnak, amely majd egy napon mindent újjáteremt! Kollégáim reszkettek a titkárságon: csak legyen zökkenőmentes!!!

November 15-én elérkezett a várva várt nap. Délután 4 órakor félbeszakadt a tanítás, kezdetét vette az emlékműsor. Előtte *Szilvay* tanárnő segített a terem feldíszítésében. A táblára színes krétával felírtuk a szereplők neveit. Mindkét osztály benn volt már. A nagyok rakodtak, rajzoltak, székeket hoztak, díszítgettek, a kicsik énekeltek. Pár perc múlva megjelentek a szülők. Elkezdődött a műsor. Én mondtam az összekötő szöveget a költő életrajzi vonatkozásaival, a verseket rendkívül ügyesen szavalták a diákok. Amitől féltünk, bekövetkezett! Felcsendült a dal: „*Tedd a világot orvossággá, s add be az emberfiának!*” A szülők szemében felcsillantak a könnyek. Vastaps, sok csokor virág, rengeteg mosoly tanúskodott arról, hogy itt minden szó halló fülekre talált. A műsor végén a negyedik osztály tanítónője vette át a szót:

– Köszönjük a színvonalas műsort, mely életképet nyújtott Dsida Jenő koráról. Ma azonban más világot élünk. Negyedik osztályos gyermekeim előadása napjaink életét mutatja be. Kérem, fogadják szeretettel!

Őszi búcsúztató műsora sok szép verset, éneket tartalmazott. A *Szánt a babám* kezdetű népdaltól kezdve a legkülönbözőbb műsorszámok hangzottak el. A sorba saját tanítványaim is beálltak. A végén mindketten bevallottuk, hogy a program második részét egy nap alatt állítottuk össze. A rendezvény két hazafias ének előadásával zárult. Megköszönve egymás segítségét, felszabadultan tértünk otthonainkba.

Kett Groza János grafikája

Tóthpál Renáta

ÚJABB ÁLLOMÁS AZ EURÓPAI EXPRESSZEN: GÖRÖGORSZÁG

A Csiky Gergely Főgimnázium a 2015–2016-os tanévtől kezdődően, két évig partnerként vesz részt egy Erasmus+ projektben, amelyet az Európai Unió finanszíroz, s amelynek címe *The European Express: Everybody on board!* (Az Európai Expressz: Mindenki a fedélzetre!)

A projekt típusa: Erasmus+ – KA2 – Stratégiai partnerségek kizárólag iskolák számára. A pályázat lefutása alatt iskolánkból 15 pedagógusnak lesz alkalma tapasztalatcsere céljából külföldre utazni a partneriskolákhoz. A projekt kedvezményezettje és koordinátora az École Condorcet iskola a franciaországi Meyzieu-ból. További partneriskolák: Dr. Refik Saydam Ortaokulu – Isztambul, Törökország; Dimotiko Scholeio Korinou – Korinou, Görögország; Paikuse Pöhikool – Paikuse, Észtország és az aradi Csiky Gergely Főgimnázium.

A projekt lényege a többszörös intelligencia fejlesztése a tanulóknál és a pozitív pedagógia alkalmazása, ezzel elérve, hogy a diákok jobban érezzék magukat az iskolában, több sikerélményük legyen. Mindennek egyik hozadéka a korai iskolaelhagyás csökkentése vagy megszüntetése lenne. A pedagógusok a bevált gyakorlatok cseréjével tanulnak majd egymástól.

A többszörös intelligencia elméletét Howard Gardner, a Harvard egyetem pszichológia és pedagógia professzora 1983-ban dolgozta ki és publikálta a *Multiple Intelligences* című művében. Szerinte idejétmúlt az a megközelítés – amely sajnos még napjainkban is uralkodik –, miszerint intelligensnek tarjuk azokat a személyeket, akik jól teljesítenek a matematikai-logikai, valamint verbális feladatokban, és a más területeken elért sikerek, teljesítmények háttérbe szorulnak. Gardner sem vonja kétségbe e két terület fontosságát, csupán ráirányítja a figyelmet arra, hogy a gyerekek más területeken is lehetnek sikeresek, és ezek éppen annyira fontosak és értékesek, mint a matematikai vagy a nyelvi intelligencia. Gardner szerint hét különböző típusú intelligenciát különíthetünk el: verbális (nyelvi), matema-

tikai (logikai), vizuális (térbeli), mozgásos (testi), zenei, társas és személyes intelligencia. A tehetség tehát sokszínű lehet, minden egyénnek lehetnek erősségei vagy gyengeségei, de a szülő és a pedagógus feladata az, hogy együttesen fedezzék fel a gyermek képességeit, és azok fejlesztésében bátorítsák és segítsék.

Örömről szólt, hogy iskolánkból 20 pedagógus érdeklődését keltette fel a projekt, és vállalták az ezzel járó feladatokat: az oktatási gyakorlat újragondolását, több gyakorlati tevékenység szervezését, a tapasztalatok útján szerzett ismereteknek, különböző fogalmaknak vagy tudományterületeknek a többféle megközelítését a többszörös intelligencia elmélete szerint és nem utolsósorban a projekt tevékenységeinek és rendezvényeinek szervezésével járó teendőket.

A legutóbbi projektközi találkozóra ősszel került sor a görögországi Korinou városkában, a jól ismert és közkedvelt turista paradicsomok, Paralia és Katerini közelében. Iskolánkból négy pedagógus vehetett részt ezen a találkozón 2016. okt. 16–21. között: Drasztyl Andrea, Fekete Karolina, Spier Tünde és Tóthpál Renáta.

A résztvevők a pozitív pedagógiai módszerekről tanulhattak, és tapasztalatokat cserélhettek a projektben résztvevő partnerországokat képviselő pedagógusokkal. Lehetőség nyílt óralátogatásra is egy elemi és egy általános iskolai osztályban. A nyílt órák különlegessége abban rejlett, hogy a projekt alapötletének megfelelően a többszörös

intelligencia minden fajtáját meg kellett mozgatni a tanulóknál az adott lecke keretén belül. A kísérletezésen alapuló természetismeret-óra (III. o.) és az interaktív történelemóra (VI. o.) nagyon látványos és érdekes volt, sok új ötletet adott.

A Thesszalonikától 70 km-re fekvő Korinou városkának egy óvodája, egy általános és egy középiskolája van. Az iskola végeztével a tanulók a szomszédos Kateriniben vagy a távolabb fekvő Thesszalonikában tanulhatnak tovább. Mindhárom oktatási intézményt meglátogattuk, ahol az igazgatók fogadtak minket, rövid eszmecsere folytatta a különböző országok oktatási rendszereiről. Az idő legnagyobb részét partnerintézményünkben, az általános iskolában töltöttük.

Bár nagyon sok dolgunk volt a projekt feladatainak megbeszélése, kivitelezése kapcsán, a környék felfedezésére is jutott egy kis idő. Házigazdáink megmutatták a közeli Olympos-hegységet, az itt elhelyezkedő Szent Dionysios kolostort, és egy vadregényes hegyi sétával egy vízeséshez is eljutottunk. A közelben helyezkedett el az ókori Dion, ezért lehetőségünk nyílt megcsodálni a fennmaradt romokat és a gyönyörű mozaikokat is.

A híres görög vendégszeretet, amelyet a filmekben láthatunk, meglevenedett az esti alkalmon. Élőzenés görög estet szerveztek számunkra, amelyen az iskola szülői munkaközösségének egyik tagja énekelt jellegzetes görög dalokat, a záró estét pedig az iskola néptáncscsoportja tette emlékeztetővé. Érdekes volt megtapasztalni, hogy az élőzene mennyire hozzátartozik a görög hétköznapihoz, akár iskolai óráról, akár mulatságról volt szó, nem hiányozhatott a gitár, a dob vagy az elmaradhatatlan buzuki hangja.

Ebben a tanévben az a projektbeli feladatunk, hogy különböző művészeti ágakkal ismertessük meg diákjainkat, és együtt alkossunk velük, valamint pozitív pedagógiai módszerek használatát szorgalmazzuk pedagógusaink körében. Ennek legfontosabb eleme a tanulók dicsérete, motiválása és ezen keresztül sikereik, önértékelésük növelése.

Ennek megvalósulása érdekében iskolánk tanulói kiállításokon, múzeumlátogatásokon vettek részt november–decemberben osztályfőnökeik kíséretében. Januárban két fontosabb tevékenységünk volt. A 0–4. osztályosokhoz Póli Mária körösrévi fazekast hívtuk el, aki kis betekintést nyújtott a fazekasság titkaiba. Először a fehér agyagból készült edények készítésének fázisait szemléltette számítógépes vetítés segítségével, majd gyakorlatban is bemutatta a kisdíákoknak, hogy miként

készül korongon az agyagváza, csésze, tányér és tál. Az 5–8. osztályosok Szedlják István békéscsábai ötvösmester segítségével az ötvösművészet alapjait sajátíthatták el. Egy rézkorongból honfoglalás kori mintával ellátott medált készíthettek a vállalkozó szellemű diákok.

A következő és egyben az utolsó előtti projektalkozónak éppen a Csiky Gergely Főgimnázium lesz a házigazdája március 6–10. között. Reméljük, hogy tartalmas, sokrétű tevékenységsorozatot sikerül összeállítanunk a résztvevők számára, és hasznos alkalom lesz iskolánk pedagógusainak a továbbképzésre, fejlődésre.

SZTÁLIN ÉS AZ ARADI DIÁKOK

„Sztálin Jóska!”

Anno 1952. december közepe táján, a nagy Sztálin-kultusz keretében két „elvtárs” a Pártbizottságból fejtágítási szándékkal berontott az osztályba, megszakítva az órát.

Az osztálynak jól jött a váratlan látogatás, mert éppen kezdődött volna a feleltetés. Már nem tudom, milyen óra volt, de egyszerre vidámság uralkodott el rajtunk, a tanár pedig nem szólt ránk. Csendes röhögcséléssel vártuk a fejleményeket.

Az egyik „elvtárs” váratlanul, bevezetés nélkül szónoki kérdést intézett hozzánk:

„Fiatal elvtársak, biztos vagyok benne, hogy tudatában vagytok, kit ünneplünk rövidesen mi, de rajtunk kívül az egész világ proletárjai. Azt az embert ünnepeljük, aki felszabadította országunkat a fasiszta és burzsoá iga alól, és aki töretlenül vezeti a Békétábort és a Nagy Szovjetuniót.”

Síri csend támadt az osztályban, mivel tisztában voltunk, hogy komolyra fordultak a dolgok, és valakiknek muszáj lesz szerepelniük. De senki se jelentkezett, mivel valami „tizenévesekre” jellemző daczból mindenki hallgatott. A tanárnak nem szólt semmit. Az „elvtárs” fenyegetően szétnézett, és egyszer csak megakadt a szeme Tomposon, akin vastag darócruha feszült, mivel biciklivel járt be Zimándközről a már télnek számító időjárásban, és ezért ifjú proletár külsője kirítt közülünk. Újra megszólalt az „elvtárs”, de most már sztentori hangon, miközben Tomposra mutatott: „Te, fiatal elvtárs, állj fel és válaszolj a kérdésre az osztály nevében!”

Tompos, aki úgy látszott, nem nagyon figyelt a történésekre, felállt, de egy szó sem jött ki a száján, csak nézett zavarodottan. Még egyszer elhangzott a kérdés, és most már muszáj volt valamit mondani.

A mi Józsink elvörösödött, nagyot nyelt, aztán amúgy zimándközi módon kivágta: „Hát, Sztálin Jóska!”, és még hozzátette: „Ha most van a születésnapja, akkó Isten éltesse!”

Csak ennyit mondott, de már ez is elég volt, hogy az „elvtársak” úgy otthagytak minket, mint Szent Pál a híveket.

**Sztálin temetésének gyászmítíngje Aradon
1953 márciusában**

Sztálin váratlan halála olyan esemény volt, ami sok ember sorsát befolyásolta, és talán egy atomháborútól is megóvott. Az én családomnak olyan volt, mint egy mentőöv a vízbefúlónak, de az volt a több száz millió embernek is. Hatvannégy év telt el azóta, de én nem felejtettem el, hiszen azokban a napokban úgy éreztem magam, mint aki újjászületett.

A temetés napján gyászmítíngeket szerveztek, és ebből Arad se maradt ki. Ezen a Magyar Vegyes Líceum diákjainak is részt kellett venniük.

Az iskolában nagy volt a nyüzsgés, Schön igazgató, valamint néhány tanár és aktivista teljes gőzzel szervezte a kivonulást a Szabadság térre, hogy a hangszórókon keresztül részesei lehessünk a moszkvai gyásznak.

Már induláskor igazgatónk lerótt a nagy halott iránti tiszteletét, amikor kiadta a jelszavakat: „Pofa be! Röhögni tilos!” Mire a térre értünk, már óriási tömeg szorongott ott, de még egyre újabb csoportok érkeztek aktivistáktól terelve. Sok „elvtárs” és „elvtársnő” már az elején zokogni vagy sírdogálni kezdett, nemcsak könnyezni, ugyanis a cél az volt, hogy mindenki lássa a nagy gyászukat.

Az emberek kicsit izgatottan és türelmetlenül várták, hogy megszólaljanak a hangszórók, és elkezdődjék a temetés, mert csak ez jelentette a végét a több évtizedes rémuralomnak, a mindenütt jelenlévő félelemnek. Nyugodtan álldogáltam az osztálytársaimmal együtt, amikor odaszólt a bátyám, hogy jöjjenek közéjük, mert az iskola viccbajnoka, Bán Ernő elemében van, és egyik viccet a másik után mondja. A viccek szinte egy időben születtek az eseményekkel, így az egyetlen, amire maig emlékszem: „Sztálin nyitott sírjánál egy rabbi is jelen volt a »vallásszabadság« jegyében, aki az elvtársak megbotránkozására valami fehér port szórt a sírba. A rabbi megnyugtatóképpen csak ennyit mondott: nehogy a föld kivesse magából.”

Röhögni senki nem mert, de a hangulatunk elég vidám volt, aminek aztán majdnem komoly következményei lettek.

Alig hangzott el néhány vicc, amikor csoportunkba furakodott egy jól megtermett fiatalember, a nyakában sárga sállal, és szó nélkül kivonszolta közülünk Bánt. Tudtuk, hogy bajban van, és lehet, hogy mi is. Vége volt a viccmeséknek. Vártunk.

Egy fél óra múlva megjelent a kollégánk sápadtan és remegve. Meg se mertük kérdezni, hogy mi történt, de egy idő múlva szinte suttogva elmesélte, hogy a szekus egy kapualjba kísérte, majd megfenyegette, hogy ha nem vigyáz a nyelvére, a Duna-csatornánál fog kikötni. Szerencsére magyar volt a szekus, és nem tűnt túl buzgónak. Végül elengedte, de felírta az adatait.

Bán Ernőnek szerencséje volt és megúsza. Később hallottam, hogy két fiatal letartóztattak. A sárga sál túl feltűnő volt, és miután jól szétnéztünk, láttuk, hogy több fiatalembernek van ilyen sálja. A sárga sál volt a jel, amiről felismerték egymást a civil ruhás szekusok, így hangtalanul kommunikálhattak egymással, különösképpen ha történt volna komolyabb incidens. De szerencsére nem történt.

Véget ért a míting, de már nem mentünk vissza az iskolába. Olyan érzésem volt, hogy nagy eseményen voltam jelen, és mostantól minden másképpen lesz. Felcsillant a remény! Sokáig csak az maradt meg.

Útinapló

Csotó Nagy Mária

BOCSÁNAT, MALLORCA!

Szinte percenként eltűnik egy repülő a balkon egyik oldalánál, persze körülbelül tizennégy kilométerrel odébb, a másik végén pedig látom, ahogy leszáll a következő a pálmái repülőtérré, amire még vár mondjuk kettő, akárcsak valami drónok. Az első gondolat: háború van? Dehogyan... vagy mégis?

Szeptember közepe van, és tele van a Platja de Palma. Mi a már nem létező, mégis a tudatunkon ott nehezedő vasfüggönyön túliak pénzünknek megfelelően, tízemeletes, felújítottan is kissé megkopott szállodában kapunk szállást egy hétre a nyolc kilométeres, strandolásra kiépített öböl peremén. A kilencedik emeletről nézve az állandóan érkező és távozó turisták olyanok, mint az indiai kuklik, ahogy előre hajolva húzzák a súlyban 15 kilót nem meghaladó bőröndjeiket.

A helybeliek meghúzódnak a szállodák közé beékelte, lapos tetejű, előteraszos házaikban, lehúzott zsalugáterekkel. Néha valamilyen kockadobós társasjátékot játszanak a teraszon. A sötét szobából kiszűrődik

a tévé kék fénye. Egy reggel jó volt látni egy idős hölgyet a keskeny járdán kezében két olajfa ággal; talán egy kertbe igyekezett. Kettesével kell az ágakat ültetni, hogy tekeredjenek egymás köré, nem mélyre, mert így a szinte csak télen kapott csapadék könnyen lefolyik. Kevés a víz, nyáron alig esik. Először szélmalomnak néztem az ő régen használt „gemes kútjaikat”, melyeket itt ott látni az út mentén turista attrakcióként. Don Quijote szellemét idézik, élénk színre festett lapátos kerekekkel, egy téglapítmény tetején. Általuk varázsolta elő, jobban mondva fel a szél a vizet.

A tenger színe gyönyörű zöldes, és ha beúszol, talán elfelejtetted a homokba szúrt csikket, eldobált fémdobozokat, és egy ideig a különböző árukat dallamosan kínáló szöveget sem hallod, hogy „fanta, cola... mászázs”. Akik mondják, akár tíz kalappal is a fejükön és jó pár napszemüveggel a karjukon mindenütt ott vannak a 16 strandszakaszon.

Az északi part mentén a Földközi-tenger vize tintakék lesz, gondolom részben

a sziklás part árnyékának köszönhetően. Az állítólag most már évi tizenhárom millió turistából ott kevesebb tanyázik.

Számomra csodás a Sepsibükszád és Bálványos közti út mentén, a fenyvesek között megbúvó Mikes-gyógyfürdők kéntől és egyéb gyógyító anyagoktól szürkés zavaros vize is. Olyan jó volt tapasztalni a nyáron, hogy törődnek a régebben elhanyagolt kis „famedencék” állapotával az ottaniak, hogy élvezni lehet az akárcsak tízperces mártózást is a bugyborékoló, hidegen rotyogó vízben. Testet, lelket erősít. Amikor egy négyéves forma kislány körökből rajzolt egy állatformát a nedves földre, és én megkérdeztem, hogy kutyus-e, ő enyhe megvetéssel világosított fel, hogy „ez medve”.

Mallorcán a gyógyhatást a levegőtől remélte George Sand és Frederic Chopin. Vágytam arra, hogy egyszer eljussak Valldemossába. Ebben a kis hegyi faluban, egy karthauzi kolostorban lakott és alkotott a két művész 1838–39 telén. Chopin állapota aggasztó volt, a falu népe félt az idegenektől a tüdőbaj jelei miatt. A cella, amelyben laktak, a zongora, a róluk készült festmények a falon mély benyomást tettek rám, nem kevésbé a kis kertszerű terasz, ahonnan a távolban felsejlik a tenger. Tőle és a völgy fuvallatától várták a csodát.

Ebben a faluban született a sziget egyetlen szentje, Santa Catalina. A kis cseléd lány életét végig lehet követni a házakon elhelyezett, egy-egy jelenetet ábrázoló csempén. Itt nyugalmat, tisztaságot őriznek a köves utcák, megsejtheted, hogy milyen is lehetett a sziget valójában.

Palma. A főváros, amelyik megérdemel egy misét. Amikor a buszról leszálltam, és sétáltam egy kicsit a szecessziós épületek között, megbizonyosodtam, hogy mégis városlakó ember vagyok, ott-hon érzem magam a katalán modernisme színes mozaikjai között. Egy, végre eredeti zenét játszó, tehetséggel megáldott gitáros zenéjét is volt szerencsém meghallgatni egy kávéház teraszán.

Mallorcán az első állami nyelv a katalán. A mallorqui egy katalán dialektus. A helység- és utcaneveket ezen a nyelven kell feltüntetni, ami csak egy ún. baleár névelővel különbözik a katalántól.

A sziget leghíresebb épülete a székesegyház, La Seu. 1229-ben rakták le az alapkövét. Amikor I. Jakab viharba került a tengeren, megfo-

gadta, hogy ha túléli a veszedelmet, és legyőzi a mórokat, katedrális emel ezen a helyen. A csapatai által megsemmisített mecset helyén épült fel a székesegyház, aransárga homokkőből. Antoni Gaudi is hozzájárult a későbbi építészeti változtatásokhoz. Ezt igazán akkor érezni, amikor az oltár felett tulajdonképpen lebegő, szélesen ívelt, általa tervezett csillárra tekintünk, a világító testeken sisak és pajzs formájú díszekkel, a harcokra emlékeztetve. A világ legnagyobb rózsablaka (1236 üvegdarabból) fogadja a bekérezkedő mediterrán napfényt, színes sávokat vetítve a 22 méter magas oszlopokra. Káprázatos. Egy kedves német házaspárral barátkoztunk össze a helyi buszon, a férfi a szigeten dolgozik jó ideje, és beszélt a mallorquit. Megörültek annak, hogy aradi vagyok, hogy Siebenbürgenről is beszélhetünk, és erősködtek, hogy én Donau Deutsch kell hogy legyek. Pedig hát csak Donau magyar lennék. Nekik köszönhetem, hogy kellő időben érkezünk, nem turista-ként mentünk be a dómba, és a dinamikus mallorcai mise is megadatott.

Így farsang tájékán érdemes említést tenni az ottani finomságokról. A legegyszerűbb a pa amb oli, vagyis paradicsommal bedörzsölt olajos kenyér (vajás kenyér helyett). A mallorcaiak kedvenc étele a porcella, vagyis a szopós malac és a paprikapiros kenhető kolbász, a sobrasada. Nekem eddig az olaszos téztafélék jelentették a mediterrán étkezést, és amikor megkóstoltam az ő fűszeres májasukat, el kellett ismernem, hogy vetekedik a mienkkel.

Van mangalica piac, és szinte minden nap vásár valahol. Nagyon jó minőségű lisztet örölnek, amit, ahogy lenni szokott, jó részt exportálnak.

Körülbelül százféle füget termesztenek, de a mandulás édességek a leggyakoribbak. Nagyon finom és frissítő a mandulatej. És ha már farsang, említésre méltó a hierbas méregzöld, gyógynövényekből készült pálinka, valamint a Suau nevű konyak, ami egyetlen szeszfőzdében készül a szigeten, és a szakértők nagyra becsülik.

A történelem folyamán megfordultak a szigeten rómaiak, arabok, vandálok, bizánciak és a szárazföldi spanyolok. Most a mindenholnan érkező turisták hada.

Hogy viszonyulnak a szigetlakók? Toleránsak, barátságosak, higgadtak.

En, mint turista mégis azt üzenem: *Bocsánat, Mallorca!*

A palmai székesegyház

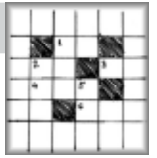
Siska-Szabó Zoltán

RÉGI ÉS ÚJ ARAD (6.)

HEGYALJA TÉR

Brittich Erzsébet

TÁJAINKON ÉLT 475 ÉVVEL EZELŐTT

VÍZSZINTES: 1. A festmény címe, I. rész (folytatása a vízsz. 49. és 27.) 11. Wolfram vegyjele 12. ... Marzio itáliai humanista, Mátyás király életrajzírója 13. ... Dehogy! 14. Megyénk autójel 16. Vízsz. 1. itt élt 1541–42-ben 17. Holland autójel 18. Ritka férfinév 20. Kérdőszó 21. Tik... 23. Nikkel vj. 24. Kiütés a ringben 25. Uránium vj. 26. Rádium és nitrogén vj. 27. A festmény címe, III. rész. 31. Kérdőszócska régiesen 32. A sugár jele 33. Igen, csehül és szlovákul 34. Fél atom 35. Méter 36. Itt található vízsz. 1. erkélye 41. Cipész szerszám 42. Kábel-tévé-szolgáltató (ék. f.) 43. ... Szilveszter, agykutató, a MTA elnöke 44. Nitrogén, kén és króm vj. 46. Folyadékot tisztít 48. Tonna 49. A festmény címe, II. rész.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	R	↓
11		12								13	
14	15		16						17		
18		19		20			21	22			
23			24			25		26			
27	E		28			29		30			31
32		33				34			35		
36	37				38			39		40	
41			42				43				
44		45			46	47				48	
D				49					50		

FÜGGŐLEGES: 1. Jód vj. 2. Zorro betűjele 3. Ezüst vj. 4. Egyik oldal 5. Becenév (Elemér, Eleonóra, Erzsébet) 6. Beborítja 7. Csen 8. Vissza: ... Hari, kémnő 9. Káté! 10. Anion, keverve 11. A festő neve 15. Odajegyez 19. Liter 20. Tehén és borjú nyakába akasztják 22. Fül-orr-gégész 24. Diktátor 25. Járműben utazik 28. Ének 29. Ittrium vj. 30. Vissza: téli szél ilyen 35. Csillagzó felület 37. Fonalat tekernek rá 38. Cséplési hulladék 39. Végtelenül virágzik 40. Női név 45. Króm vj. 47. Páratlan zacc 49. Bór vj. 50. Japán autójel.

Decemberi keresztrejtvényünk fő sorainak megfejtése:

Vízszintes: 1. Szántó György 18. Stradivari 29. Elillant évek 36. (és 57.) Sátoros király 47. Öt fekete holló 61. Fekete éveim 73. Brandeis Adél

Függőleges: 13. Periszkóp 22. Arad 35. A bölcső

Puskel Péter

ANEKDOTÁK TÉRBEN ÉS IDŐBEN

A Facebook tréfája

Sok mulatságos történet fűződik a világhálón oly divatos közösségi portálokhoz. Régen azt mondtuk, a nyomdafesték sok mindent „elbír”. A járványszerűen terjedő facebookos levélváltás talán még ennél is többet. A számítógép világában jártasabb olvasóink bizonyára ismerik azt a viccet, amikor az egyik pincsi úgy udvarol az említett „portálon”, hogy pitt bullnak adja ki magát.

Ismerősséggel is valami hasonló történt. Így mesélte a történetet.

„Egy számomra ismeretlen magyarországi hölgy »ismerőseként« jelölt be. Majd rendszerint »lájkolta« bejegyzéseimet. Később már üzenetet is küldött. Úgy éreztem, ez már több egyszerű szimpátiánál. Először finoman üzengettünk, kommenteket küldtünk egy-egy bejegyzéshez, aztán rátértünk a hagyományos postai levélváltásokra. Már-már a személyes találkozást »tervezgettük«, amikor becsapott a villám. Kiderült, van közös ismerősünk, akitől megtudtam, hogy szimpátiának és férjurának ez a kedvenc szórakozása. Ugratják a kalandra vágyó, »palimadár« férfiakat. A szövegeket közösen fundálják ki, de a férj követi el. A válaszokon aztán jól derülnek, sőt még barátainak is mutogatják.

Jó, hogy időben kiderült a turpisság. Képzeld el, ha odáig fajul a dolog, hogy elutazom a Dunán túli városba meglátogatni...”

Dadi megjósolta...

D. Gy. barátomtól hallott történet jól érzékelteti az 1956 után ránk telepedett félelem légkörét. A humor ezekben az években is megtartó erőnek bizonyult.

„Gáj irányába villamosoztam. A vasútállomás előtti megállóban felszállt Dadi. A város szókimondó bolondját mindenki ismerte. Mulattak a politikai felhanggal telített beszólásain, de nemigen mertek »bratyzni« vele. Ugyanis zseniálisan provokált. És, ha kivívtad haragját, akár a nyílt utcán is elküldött melegebb éghajlatra. Esetleg azt kiabálta, hogy szidta a kommunistákat.

Az UTA stadionhoz közeledve Dadi felállt, és a pálya felé mutatva azt ordította:

»Neuman Ferenc stadion! Egy jobb világban az lesz.«

Sokan vihogtak, de a megállóban szinte kiüresedett a villamos. Az is leszállt, aki nem a meccsre ment. Akkoriban a báró neve hivatalos körökben egyet jelentet a munkások vérét szipolyozó kiszákmányolóval. Az imperialisták bérencével.

Én maradtam. Kiskamaszként élveztem a helyzetet.

Dadi mellém telepedett és azt mondta:

– Látom, Öcsi, te nem sz... be.”

Othagyta a fogát

Sokat utazgató nyugdíjas társaságban szó esett az élményekről, tapasztalatokról és persze a bakikról, melléfogásokról is. Remek sztorikat hallhatott az ember. Ilyenkor önfeledten képes mulatni a másik balgaságán, netán a saját „rövidzárlatán.” Mert, akinek van lehetősége és mersze, hogy „nyakába vegye a világot”, azzal alighanem történik valami, ami a maga idejében gondot, fejtörést okoz, esetleg keserű szájját hagy, és csak az idő múlásával válik elmesélhető, tragikomikus történetté.

Nos, az egyik hölgy elmesélte első repülő kalandját. Persze a manapság elterjedt fapados légitársaságot választotta, mert az „olcsóbb”. A baj ott kezdődött, amikor amúgy se túl méretes bőröndje mégse fért be a szabványos mérőkeretbe, és ezért borsos felárat fizetett. „– Nem olyan nagy baj – vigasztaltam magam –, az ablak mellé kértem a helyjegyet, hogy fentről lássam a világot. Ezért is felárat fizettem.” – mesélte. Hölgyünk csak arról feledkezett meg, hogy éjszakai járatral repül. Ráadásul borús volt az ég, úgyhogy még a csillagokat se látta „közelebbről.”

Másvalaki még rosszabbul járt: Nápolyban az első nap profi zsebesek fosztották meg nyaralási pénztől, no meg útlevelétől. Pedig a szálloda szekrényében volt mini páncélszekrény az értékes tárgyaknak, pénznek, de túl bonyolultnak találta

a használatát. „Nem tudjátok elképzelni, mit álltam ki, amíg pénzt szereztem, hogy a nagykövet-ségre utazva ideiglenes úti okmányt kapjak. Nem kívánom az ellenségemnek se.”

Valaki rálicitált: „– Én se jártam jobban. A szállodai szobában derült ki, hogy egy idegen bőröndöt kaptam le a szállítószalagról. A fene enne meg a sok azonos kivitelezésű kínai utazótáskát!”

A „prímet” mégis az a férfi vitte, aki a repülőben vásárolt szendvics okán döbbsent rá, hogy alsó fogsora a szállodai fürdőszobában maradt örök „emlékül”.

Szíria és a helységnevek

A vesszők, ékezetek felületes használata sok bonyodalom forrása lehet. És nemcsak édes anyanyelvünkben, hanem más nyelvekben is. Jőmagam is „áldozata” voltam annak idején egy ilyen „nagyvonalúságnak.” Az egyetem elvégzését követő kihelyezéskor (az államvizsga, illetve az ötévi vizsgaátlag szerint) jó helyre számítottam, de Arad megyéből csak Szemlak (románul Semlac) szerepelt a listán. Elfogadtam, és a többi boldog kollégával sörözni indultunk. Ott derült ki, hogy nem a Pécska melletti községről, hanem egy Detta közeli falucskába, Șemlac iskolájába szól a tanári kinevezésem.

Szóval hasonló, ám akár tragikussá válható félreértés áldozata volt Franciaországban egy honfitársam, akit már a reptéren megrohantak a terror-elhárítási brigád „maszkosai”. Hát bizony nem

bántak vele kesztyűs kézzel. A félreértést elég nehezen tudta tisztázni. Úti okmányában a születési rovatban ugyanis az szerepelt, hogy „Siria”. A balga franciák nyilván nem tudhatták, hogy az Romániában egy Arad megyei település neve „nagyvonalúan” írva, hanem azt hitték, a hosszú polgárháborújáról és terroristáiról elhíresült kis-ázsiai ország, Szíria polgára, hamis román úti okmánnyal. Éppen köröztek ugyanis egy odaválós migránst.

Az ember gyakran kerülhet önhibáján kívül a félreértések csapdájába.

Szóval csak pontosan, szépen... a helységneveket is!

Hosentrager

Az Aradi Filharmónia hetekig Németországban turnézott. Az utolsó koncert előtti napon bevásárló körútra indultak a zenészek. A zenekar egyik fiatal és az aradiakkal először vendégszereplő hegedűse idősebb barátjával járta az üzleteket, hogy kiválogassa a feleségének, testvérének és szüleinek a karácsonyra szánt ajándékokat. Mikor sikerült bevásárolnia, eszébe jutott, hogy magára nem is gondolt.

– Megnőtt a pocakod. Meglephetnéd magad legalább egy nadrágszíjat helyettesítő „hosentragerrel” – adta az ötletet a barát.

– Igaz, csak az a baj, hogy nem tudom, hogy hívják németül – mondta a hősünk.

Kövér Péter

Ó, RÓMEÓ, MIÉRT VAGY TE RÓMEÓ? MÁR ÚGY ÉRTEM, VEKTORIÁLISAN, PERSZE!

„Ó, Romeo, wherefore art thou Romeo?
Deny thy father and refuse thy name...” – valld be, téged is meghíletnek e sorok.

„A technikai helyben járás nem más, mint viszsza-lépés” – mondja Shakespeare... vagy Einstein... vagy G. B. Shaw... vagy egy dakota közmondás, minden esetre valamelyik a nagy eszivel!

Ilyenként értékeltük, mint érettségi előtt álló diákok, hogy iskolánk technikai oktatási segéd-eszközökbe investált, és ezzel próbált meg felkészíteni bennünket az életbe való kilépésre. Nagy „É”-vel, értelemszerűen. Olyat tenni batyunkba, amivel elindulhatunk egy úton, mely „hazamba

visszavisz, filiszter leszek magam is. Tovább, tovább, tovább. Fel búcsúcsókra...!”

Ilyennek számított egy akkor párját ritkító csoda, egy pickup! Ahogy mondtuk. Később kiderült, hogy ezzel le lehet játszani egy lemezt is. Legalábbis nagy tekintélyű, nyugdíj előtt álló osztályfőnökünk behozta az osztfő órára a csodapikupot, és meghallgattatta velünk a *Sorsszimfóniát*, hadd művelődjünk. Amikor a lemez lejárt, hatásszünetet tartott, kivárt és megkérdezte az osztályt: „Szép volt? Ki tudná megfogalmazni a gondolatait? Kérdezhettek!” Nemigen merészkedett senki, míg meglepetésünkre a mucsai grundfocista

barátom emelte bátortalanul kezét. Őt nem a komolyzene iránti szeretetért kedveltük. „Tanár úr! Elgondolkoztam én ezen a felemelő élményen, de mégis meg szeretném kérdezni, mit lehet erre tancolni?” Bölcs oszink, anélkül hogy ránézett volna, csak annyit mondott: „Te, Rudi fiam, most hazamehetsz!” – hangja rezignáltnak tűnt.

Ha lehet, egy további szenzáció még ezt is felülmúlta. (Megtoppolta, toppolófával.) Ez olyan hihetetlen volt, hogy addig elképzelni se tudtuk, mert nincs rá szó, csak képzelet. Ezért aztán meg kellett tanulni hozzá egy új szót. Egy 8 mm-es orosz filmfelvevő készülék, egy Zorkij-kamera, amivel nem fotót, hanem mozgóképet lehetett felvenni. Az egész városban csak egy volt, és az is a mi iskolánkban. Ez aztán megihlette az illetékeseket, és elhatározták, hogy tanfilmeket készítenek a nebulók okulására.

A fizika katedra kigondolt egy filmeckét a vektoriális mozgás összetevőinek a demonstrálására, valahogy úgy, mint Galilei vagy Newton, vagy valamelyik másik a nagy eszével. Ehhez adva van, ugye, nálunk a Maros, amelyik a Bulától folyik a strand felé. Ezen halad egy molnár csónak, két evezőssel a lóstrandtól a Neptun felé. Namármost, ha ez a két nyomatek (a vén Maros folyási iránya, a zsiliptől és a szerepét messze túljátszó, magát a film szempontjából fontosnak tekintő két lapátos csapkodása) összetevődik vektoriálisan, akkor a molnár csónakkal át lehet jutni a mólótól, de nem pont szemben a sörbárhoz, csak lejjebb, a nudistákhoz, a sodrás miatt. Tiszta fizika, kérem! A hajó arra halad, fizikailag, amerre a vektor mutat. Társadalmilag meg amerre a Viktor mutat. Mi ezt értettük, de a film levetítése után az abszolút többség is (legalábbis 2/3).

Megértettük. Rudi is. Vektoriálisan is. Tehát didaktikailag hasznos volt a film. Néma volt ugyan, de technikailag tökéletes. Ezért padtársam, a fotóköri tagja felelt. Én, mint ügyefogyi hátramozdító, kellékes, fővilágosító, sminkmester, gyártásvezető, berendező, csapó, sugó, kellékes, öltöztető-vetkőztető, szintén fel voltam mentve az oktatás alól mint nélkülözhetetlen a filmezés idejére.

Mondom nektek, a Ben-Hur óta filmnek ilyen sikere nem volt!

Logikus, hogy nagy tudású angoltanárnőnk sem akart kimaradni a műszaki progresszió új dimenziójából. Azzal állt az illetékesek és a műszakiak elé, hogy filmre viszi az ötszáz év előtt született Stratford-upon-Avon-i dárदारázó Vilmos halhatatlan színművét a veronai szerelmesekről. Olyannyira halhatatlan, hogy a végére mindenki

meghal. „És a szánk nyitva van, hogy miket tud ez a segszpír viliam” (Bereményi G./Cseh T.), aki papírra vetette. Shakespeare papírra.

Szavakkal itt nem tudom leírni a lelkesedést. Az sem korlátozta a mondandót, hogy a film néma volt. Kigondoltuk, hogy elkészítjük a filmfelvételt úgy, hogy a szereplők csak teátrálisan tátognak, utána meg a szöveget magnóra vesszük, mert az is volt. A premieren már csak arra kell ügyelni, hogy a két indító gombot egyszerre kell megnyomni, és már meg is szólal a néma film, a siker garantált!

Kosztümös filmet képzeltek el. Improvizált, részben a színháztól kölcsönzött jelmezekkel és kardokkal, amivel ugye Mercutióknak meg kellett ölnie Tybaldot a kútnál.

Nem kell mondanom, hogy iskolánk megbolydult hangyabollyá vált. Mindenki szerepelni akart a filmben. A bejáratú lépcsőnél a vívó jelenegeteket gyakoroltuk. „Zsupsz” – elsuhintani a lehajtott feje fölött. „Hopp” – elkaszálni a felugró lába alatt, „Hör-hör” – hörögve haldokolni a szíven szúrás után, meg ilyenek. Én akár a dada szerepét is elvállaltam volna, csak benne lehessek, de jött a kijózanító döntés. A legjobb angol lány az iskolából lesz Júlia. A legjobb angol fiú meg Rómeó. És én egyik sem voltam. Maradtam hát a kellékes.

A legendás erkélyjelenetet a kultúrpalota hátsó oldalán levő barokk erkélynél, a haldoklási szint meg az alatta levő kőpadon forgattuk. Júlia maga egy minden ízében kicsattanóan gömbölyű, hosszú, hullámos hajú és hájú hajadon, kiváló angol kiejtéssel, aki egy selyem nyári hálóinggel próbálta leplezni túlárado bájait. Szélesen gesztikulálva kiállt az erkélyre, és rákezdté, ahogy azt az iskola legjobb angolosától el lehetett várni.

„Ó, Rómeó, mért vagy te Rómeó?”

Tagadd meg gatyád, dobd el neved,

Vagy én nem leszek Capulet tovább,

Csak a neved ellenségem...”

Közben a balkon alatt Rómeó ólálkodott, aki ugyan a legjobb angol volt, de tornából fel volt mentve, ezért eltekintettünk az indákon való felmászástól. Egy korhű, tepsiszerű főveggel a fején, bő ujjú ingben, mellényben, alul egy harisnya-bugyiban hadonászott szerelmesen, szerepe szerint.

A drámaiságot nem lehetett fokozni, mire a haldoklási jelenethez értünk. Júlia, már megmérgezve fekszik hanyatt kiterítve a kőpadon mint tetszhalott. Hajában piros rózsa, szeme lehunyva, gyönyörűen, szerepe szerint. Selyem hálóinge sejtette nőies domborulatait, amikor Rómeó, színházi jelmezében, a Hamletről elnevezett harisnya-bu-

gyijában ráborult halottnak hitt, de csodaszép hitvesére, Júliára. Szem szárazon nem maradt. A drámai feszültség tetőzött. Ugyanakkor, technikai szempontból, nem volt csak három percnyi film a tekercsen. Több próbafelvételre nem volt lehetőség, meg pénz sem (ún. low cost filmet forgattunk). Tehát a szöveget, a padon ülve, addig mondattuk Montague és Capulet sarjával, amíg tökéletesen nem ment, majd a jó fényt kihasználva bejelentettem, mint csapó, hogy „action!”

Rómeó a szenderegny látszó Júlia mellé ült a padra és rákezdte:

„Hát méreg szegte élted derékba... Fukar, te! Nem hagytaál egy árva cseppet sem, hogy utolérjelek? Hadd érjem ajkad, talán maradt ott egy parányi...” Közben ráborult Júliára, ide-oda gurulva domborulatain, ami a felvétel által kiváltott lámpaláz mellett mást is kiváltott. A harisnya-bugyiban. Jól láthatóan a filmen és a körben ácsorgó bábésmeszködők számára. Nem csak jól láthatóan, de Júlia is úgy

megérezte a nyomatékot, hogy idő előtt feléledt tetszhalálából, váratlanul felült – mit sem törődve a pergő kamera egyetlen lehetőségével –, lelökte magáról az amúgy is szomorúan izgatott Rómeót, még mielőtt megmérgezhette volna magát, majd az eredeti shakespeare-i szövegtől eltérően egy „Te piszkos disznó” felkiáltással pofán csapta. Felugrott és selyem hálóingében elviharzott, amerre a vektor mutatott. A mamához! Teatrálisnak teatrális volt, nem szólhattunk egy szót sem, de minden esetre egy új, nonkonformista rendezői változat. A stratfordi Globe Theaterban így nem ment volna át.

Már nem emlékszem pontosan, talán a herceg, de mintha még valaki azt mormolta volna a lejárt filmű felvevőbe, ide illően, örök tanulságul, hogy:

„Mert még regékbe sincsen arra szó,
Mit szenvedett Júlia és Rómeó!”

...és az olvasó!

(Kosztolányi Dezső fordítása)

Kurunczi Mária

A NÉVNAP

Február 27-e volt. Ákos nagyon készült erre a napra, s bár már elmúlt a farsang, véget értek a bálók, most már böjtölni kellene, de azért még egy névnapos buli csak-csak belefér. Legfőljebb vegetáriánus barátokat, barátnőket hív meg.

De mi lesz az alkohollal, amit csak jó kolbászos szendvicstre, sült húsokra vagy egyéb húsos ételekre lehet inni?

Elhatározta, azokat a barátait hívja meg, akiknek szintén februárban van a névnapjuk, és együtt ünnepelhetnek, akár vegetáriánusok, akár nem. Fel is lapozta a kalendáriumot a február oldalán. Sajátja mellett megtalálta a Bátor nevet. Nincs ilyen ismerőse, de bátornak ő maga is elég bátor. Ennek öröme meghúzta a pálinkás üveget. Aztán ismét a neveket silabizálta: Akács, Antea... na, hogy ilyen nevű ismerőse sincs, abban olyan biztos volt, mint hogy Ákosnak hívják. Életében nem hallott ilyen nevekről.

A következő már egy kicsit ismerősebb volt: Antigoné. Tanult róla annak idején az iskolában, de mit kezdjen ő most egy görög mondahőssel? Különben is a görögök nem isznak sem pálinkát,

sem sört...vagy mégis, emelte újra szájához az üveget, s nézte a képen, mily szép ez a nő. Ha eljöhethetne az ő névnapos bulijára, de már rég halott... Szomorúan kortyolt még egyet.

A következő név valami mondókát juttatott eszébe, de a Balambér egy erős férfinév, valami hun uralkodó neve lehet, jelentése híres, merész. Na, te merész Balambér, velem semmire sem mégy..., úgy megtetszett neki ez a kis szlogen, hogy folyton ezt ismételte, s már egy kis dalt is vitt bele, miközben két dűnnyögés között pianóban meghúzta megint a pálinkásüveget.

Miután a következő nevet is elolvasta, nem hitt a szemének: Balda vagy Baldó... újra és újra elolvasta, s azon dűnnyögött, hogy hívhatnak valakit baltának, de aztán megint beugrott valami, vagy valaki: Frédéric Baldo, ő csakis egy zenész lehet, na de nem is magyar, és pont ő jönne el egy közös névnapos buliba? Megint továbbment, s az Éneás nevet olvasta. Ezek a görögök mennyien vannak, és mind egyszerre tartja a névnapot, csuklott most egy nagyot zaklatottságában, de azt hiszem, inkább a pálinkától.

– Le kellene tenni az üveget! – hallott valahonnan egy hangot, de aztán csend lett.

A következő név már ismerős volt, a Gábor. Van is ilyen nevű haverja, mindjárt fel is hívja. A sokadik csengés után egy álmos hang fel is vette a telefont, s miután bemutatkozott, hogy ki ő, és mit akar, a vonal másik végén idegesen utasították rendre:

– Normális vagy?! Ezt pont éjnek évadján kell megbeszelnünk? Tán kettőt lapoztál a kalendáriumban, vagy ittál, haver? Tudod hány óra van...?! – s azzal megszakadt a vonal.

Akkor inkább Gábor arkangyallal beszélget, az talán még éjszaka is szóba áll vele. De sehol sem találta a telefonjában a nevet. Most hogy hívja föl, ha nem találja a számát? Pedig neki útban, akarom mondani, képpen kell lennie, mert ő Isten hírvívője, s még Názáretben is megjelent Máriának, akkor kizárt dolog, hogy az ő kedvéért ne jelenjen meg. De nem jelent meg... még az ő kedvéért sem.

A továbbiakban még Orfeusz és Valdemár szerepelt a listán. Ahhoz már késő van, hogy Orfeumba menjen, döntötte el egy ásitás alatt. Valdemárt meg jól kitalálták ezek a germánok. Megint egy híres tevékeny uralkodóról van szó, nyugtázta, még jó, hogy nem találkozott ilyen nevű egyénnel.

Aztán tovább lapozott, s a lábjegyzetekben merült el, bár már alig látott. Bezzeg az üveg máris áttetsző lett.

Rengeteg politikai eseményt említ az írás. Többek között 1917-ben orosz időszámítás szerint ezen a napon tört ki a februári forradalom, közben meg a Gergely naptár szerint március 10-e volt. Miért vannak ezek az oroszok mindig lemaradva? – mormogott magában.

De ne politizáljunk! Elvégre névnapi bulit kellene szervezni.

Ám itt van még a sport is: 1900-ban megalapították az FC Bayern Münchent. Na, ez volt az igazi buli – nyugtázta most már olyan álmosan vagy álmottasan, de leginkább ittasan, hogy majd lefordult az ágyról. Pedig még mennyi minden van ide írva, ebbe a nagy kalendáriumba... Lehet, hogy holnap elolvassa?

Addig is üzeni a barátainak:

A névnap böjt miatt... és pálinka hiányában elmarad.

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A Szövetség nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumban nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, 2017. áprilisi számunk lapzártája március 25.; a megjelenést 2017. április 20-ra tervezzük.

Köszönjük

Bakai István, Bátкаи Sándor, Blaskó Lajos (Ortoform Kft.), Bogdán Ilona, Borzák Irén, Budai Tibor, Czeglédi Judith, Depner Edit, Fitori Péter és Julianna, Gnandt János, Henťiu Jolán, Ille Györgyi, Kárpáthi Borbála, Kurunczi Mária, Mandl Marietta, Mészár László (Color Plus Kft.), Mészáros Dávid, Molnár Magda, Pető István, Reusz Györgyné, Sajti Éva, Schuller Aladár, Szabó Ferenc, Szilvágyi Zsolt, Tácsi Erika nagylelkű támogatását.

Szövetség

Aradi Kulturális Szemle
XXI. évfolyam, 1. (116.) szám

Kiadja:

az Alma Mater Alapítvány, Arad

Postacím:

310085 Arad,
Str. Calvin nr. 22
Tel: +40/740-955132
+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztő bizottság:

Fekete Réka, Ilona János, Matekovits Mihály, Pataky Lehel Zsolt, Puskel Péter, Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka, Siska-Szabó Zoltán, Szilvágyi Zsolt, Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kettő Groza János,
Móré-Sághi Annamária

Címlapon:

A Maros holtága Pécskánál (Bodó Judit felvétele)

A hátsó borítón:

Zajló Maros (Bodó Judit felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

Bartók Mária, Britich Erzsébet, Czeglédi Judit, Erdélyi Ildikó, Gnandt János, Kori Edina, Molnár Andrea, Pirocska István, Szilvágyi Sándor, Tóthpál Renáta, Vágási Márta, Vörös Annamária, Zilahi András

Olvasóink a Szövétneket megtalálják a Tulipán és a Jelen könyvesboltban, valamint egyházainknál.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

SISKA-SZABÓ HAJNALKA LEGÚJABB MUNKÁIBÓL

A víz vonzása

A fény felé

Hová

Fényhíd

Magány

Távolból

Pihenni

Koncert

Arany János
A LEGSZEBB VIRÁG

*Szép virág a rózsza, hát még a bimbója!
Mert az ég harmatja mindennap mosdatja;
Szép virág a szűz lyány innepnapra kelve:
De legszebb virág a haza szent szerelme.*

*Nem terem a kertbe', a fekete földből,
Sem a virágágyból soha ki nem zöldül:
Csak terem az épen az ember szívében
Az ember szívének legislegmélyében.*

*A gyökere pedig vértől nedvesedik,
Ha lankadni kezd is vérrel öntözgetik:
Öntözzük, locsoljuk ezt a szép virágot!
Ez gyümölcsöz nekünk édes szabadságot*

(1848)